

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**«Γύρνα Σπίτι Αιολικέ»: Έδρα και οπαδική ταυτότητα στον Αιολικό
Μυτιλήνης**

Χασάπης Βασίλειος

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Πατεράκη Μιμήνα (Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ)

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Γύρνα Σπίτι Αιολικέ»: Έδρα και οπαδική ταυτότητα στον Αιολικό
Μυτιλήνης**

Χασάπης Βασίλειος

Τριμελής Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Πατεράκη Μιμήνα (Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ)

Συν-επιβλέποντες Καθηγητές

Χουμεριανός Εμμανουήλ (Μέλος ΔΕΠ Παντείου)

Αλμπανίδης Ευάγγελος (Μέλος ΔΕΠ Δημοκρίτειου)

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια, κυρία Πατεράκη Μιμήνα για την αμέριστη βοήθεια και την καθοδήγηση που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συνεπιβλέποντες, κύριο Αλμπανίδη Ευάγγελο και κύριο Χουμεριανό Εμμανουήλ, για τα εποικοδομητικά τους σχόλια.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα μέλη του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης που αφιέρωσαν χρόνο από την καθημερινότητά τους, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η παρούσα διπλωματική εργασία και που μου έδωσαν την ευκαιρία να κατανοήσω πως αντιλαμβάνονται τον κόσμο του ποδοσφαίρου, αγαπώντας έναν ερασιτεχνικό σύλλογο σε ένα απομακρυσμένο μέρος της Ελλάδας.

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο κατά το οποίο αθλητικοί σύλλογοι εγκαταλείπουν τη φυσική τους έδρα και μετακομίζουν σε άλλη περιοχή, η οποία τους παρέχει ευνοϊκότερες συνθήκες ανέλιξης σε επαγγελματικές κατηγορίες, κάτι που στο παρελθόν θεωρούνταν ανήκουστο. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθούν οι επιπτώσεις που δημιουργεί η απομάκρυνση ενός ποδοσφαιρικού συλλόγου, και συγκεκριμένα του Αιολικού Μυτιλήνης, από το νησί της Λέσβου, στους φιλάθλους του.

Η εργασία βασίστηκε, πρώτον, στις οπαδικές ταυτότητες αλλά και στις τυπολογίες αυτών σύμφωνα με τους Zani και Kirchler, καθώς επίσης και στους ιδεότυπους του Βρετανού κοινωνιολόγου Richard Giulianotti. Δεύτερον, βασίστηκε στην εμπορευματοποίηση και στην παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν διακρίνονται σε τέσσερις κατευθύνσεις σχετικές με τη συγκρότηση της οπαδικής ταυτότητας των μελών του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης (ΣΦΑΜ) μετά την αποχώρηση της ομάδας, τις συνέπειες με τις οποίες βρέθηκαν αντιμέτωποι, τις συνθήκες που επικρατούσαν στην τοπική κοινωνία και οδήγησαν στην απομάκρυνση της ομάδας και τέλος, με τη μελλοντική πορεία του Αιολικού. Χρησιμοποιήθηκε η εθνογραφική έρευνα με εργαλεία τη συμμετοχική παρατήρηση, που περιλάμβανε συναντήσεις στο σύνδεσμο, παρακολούθηση αγώνων και τηλεφωνικές επικοινωνίες, τις συνεντεύξεις από έξι μέλη του ΣΦΑΜ και τη συλλογή αρχειακού υλικού με φωτογραφίες, συνθήματα και πανό.

Τα συμπεράσματα που εξάγονται από την έρευνα αναδεικνύουν τον ισχυρό δεσμό μεταξύ των μελών του ΣΦΑΜ, παρά το διχασμό που έφερε η φυγή της ομάδας από το νησί, την ιδιαίτερη σημασία που έχει η τοπικότητα για

εκείνους και το συμφέρον του Αιολικού, που αποτελεί το κύριο μέλημα του συνδέσμου. Επιπλέον, αναδεικνύεται η αδιαφορία της τοπικής κοινωνίας που εκμεταλλεύτηκαν οι διοικήσεις της ομάδας για να την ξεριζώσουν από τον τόπο της, με το μέλλον της πλέον να είναι αβέβαιο.

Λέξεις – Κλειδιά: Αιολικός Μυτιλήνης, Τοπικότητα, Οπαδική Ταυτότητα, Παγκοσμιοποίηση Ποδοσφαίρου

Abstract

In recent years there has been observed the phenomenon during which sports clubs tend to abandon their physical local settlement and move to another area, which provides them with more favourable promotion conditions to professional categories, something that was considered as unheard of in the past. The purpose of this thesis is to study the repercussions the relocation of a football club will have on its supporters, and specifically the Aeolikos of Mytilene Football Club displacement, as it has been moved away from the island of Lesbos.

The assignment was based, firstly, not only on fan identities but also on their typologies according to Zani and Kirchler, as well as on the ideotypes of the British sociologist Richard Giulianotti. Secondly, it was based on the commercialization and globalization of football. The research questions that emerged are divided into four directions, related to the composition of fan identity of the members of the Aeolikos Fans' Association of Mytilene (AFAM) after the withdrawal of the team, the consequences they were confronted with, the conditions that prevailed in the local community that led to the removal of the football club and, finally, with the future course of Aeolikos. Ethnographic research was used combined with the tools of the participants' observation, which included club meetings, watching football matches and telephone communications, the interviews of six members of the AFAM and the collection of archival material consisting of photographs, slogans and banners.

The conclusions drawn from the research, highlight the strong bond among the members of AFAM, despite the division brought about by the team's departure from the island of Lesbos, the special importance the locality

means to them and the interest of Aeolikos football team, which is the main concern of the association. Furthermore, it emphasizes on the indifference of the local society that the team's administrations took advantage of, in order to uproot the team from its place, with its future now seeming uncertain.

Key-words: Aeolikos of Mytilene FC, Locality, Fan Identity, Football Globalization

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	i
Abstract.....	iv
Περιεχόμενα.....	vi
1.Εισαγωγή.....	1
2.Οπαδισμός και τοπική κοινωνία	
2.1.1 Οπαδικό κίνημα στην Ελλάδα.....	4
2.1.2 Οπαδικές ταυτότητες.....	7
2.1.3 Τυπολογίες οπαδικών ταυτοτήτων.....	9
2.1.4 Σχέση τοπικής κοινωνίας και ομάδας.....	12
2.2 Εμπορευματοποίηση και Αθληματοποίηση του ποδοσφαίρου	
2.2.1 Εμπορευματοποίηση.....	14
2.2.2 Αθληματοποίηση.....	17
2.2.3 Τοπικοπαγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου.....	19
2.2.4 Όταν η ομάδα απομακρύνεται από την έδρα της.....	22
3.Ιστορικά στοιχεία - Νομικό πλαίσιο	
3.1 Η ιστορία του Λεσβιακού ποδοσφαίρου.....	24
3.1.1. Η περίπτωση της Α.Ε.Λ. Καλλονής.....	26
3.2 Η ιστορία του Αιολικού Μυτιλήνης.....	28
3.3 Η ιστορία του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης.....	30
3.4 Νομικό πλαίσιο.....	31
4.Μεθοδολογία έρευνας	
4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση.....	33
4.2 Συνεντεύξεις.....	35
4.3 Συμμετοχική παρατήρηση.....	38
4.3.1 Προετοιμασία για τον αγώνα.....	39
4.3.2 Ο αγώνας.....	40

4.3.3 Διαμαρτυρία έξω από το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης.....	43
5.Ανάλυση δεδομένων	
5.1 Γενικά στοιχεία Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης.....	44
5.2 Ταυτότητα οπαδών.....	45
5.3 Λόγοι αποχώρησης της ομάδας.....	48
5.4 Απόψεις σχετικά.....	53
5.5 Το μέλλον της ομάδας.....	56
6.Συμπεράσματα.....	58
7.Βιβλιογραφία.....	64
8.Παράρτημα	
8.1 Φωτογραφικό υλικό.....	70
8.1.1 Φωτογραφίες από τα γραφεία του συνδέσμου.....	70
8.1.2 Φωτογραφίες από πανό.....	73
8.2 Οδηγός συνέντευξης.....	77
8.3 Έντυπο συγκατάθεσης.....	79

1. Εισαγωγή

30/04/2023. Εκείνη την ημέρα ήταν για να διεξαχθεί η αναμέτρηση του Αιολικού Μυτιλήνης με αντίπαλο τον ιστορικό Πανιώνιο, για την τελευταία αγωνιστική του 4^{ου} ομίλου της Γ' Εθνικής κατηγορίας. Η ομάδα της Λέσβου χρειαζόταν τη νίκη προκειμένου να κερδίσει την πρώτη θέση στον όμιλο και να συμμετάσχει στα μπαράζ ανόδου για τη Super League 2, επιστρέφοντας στις επαγγελματικές κατηγορίες για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του 1980. Λόγω της κρισιμότητας του παιχνιδιού και το μέγεθος του αντιπάλου, αποφάσισα να παρακολουθήσω τον αγώνα από το γήπεδο. Πράγμα καθόλου απλό, καθώς μένω σε ένα χωρίο κοντά στην Καλλονή της Λέσβου, πενήντα χιλιόμετρα μακριά από τη Μυτιλήνη. Αναφέρομαι στην Καλλονή διότι παραδοσιακά υπάρχει μια αντιπαλότητα μεταξύ τους. Όχι μόνο στο ποδοσφαιρικό κομμάτι, αλλά ακόμη και σε θέματα της καθημερινότητας. Θυμάμαι χαρακτηριστικά την απάντηση ενός γνωστού μου όταν του ανέφερα ότι θα παρακολουθήσω τον αγώνα: *«Καλά τον Αιολικό θα πας να δεις; Αυτοί μας έβριζαν όταν είμασταν στη Super League (αναφέρεται στην ΑΕΛ Καλλονής) και εσύ θα πας να τους δώσεις λεφτά;»*. Εγώ δεν συμμερίζομαι την παραπάνω άποψη, διότι και ο Αιολικός είναι ομάδα του νησιού και όχι ομάδα της Μυτιλήνης. Έτσι, πήγα στο γήπεδο, περίπου μια ώρα νωρίτερα, γιατί γνώριζα ότι θα έχει αρκετό κόσμο. Έκατσα στη θέση μου στην κερκίδα και άρχισα να παρατηρώ τα πανό που είχαν κρεμάσει οι φίλαθλοι του Αιολικού στα απέναντι κάγκελα. Φτάνω λοιπόν σε ένα το οποίο έγραφε: *«ΑΙΟ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΜΥΤΙΛΗΝΗ. ΠΡΟΕΔΡΕ ΚΑΙ ΔΗΜΑΡΧΕ ΔΕΙΤΕ ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ»*. Δεν έδωσα αρκετή σημασία εκείνη τη στιγμή, μιας και, περίμενα να ξεκινήσει ο αγώνας, ωστόσο, μου κίνησε το ενδιαφέρον και κατά τη διάρκεια του ημιχρόνου μπήκα στο διαδίκτυο ψάχνοντας να βρω πληροφορίες. Βρίσκοντας αρκετά

άρθρα από τοπικές δημοσιογραφικές ιστοσελίδες συνειδητοποίησα προς μεγάλη μου έκπληξη ότι ο Αιολικός δεν βρίσκεται στο νησί! Οι ποδοσφαιριστές και το τεχνικό επιτελείο διαμένουν στην Αθήνα, προπονούνται εκεί και έρχονται στο νησί μόνο για τα εντός έδρας παιχνίδια της ομάδας. Αυτό μου έφερε στο μυαλό μια άλλη ομάδα του νησιού, την ΑΕΛ Καλλονής, η οποία κερδίζοντας την άνοδο στη Super League, αγωνίστηκε μια ολόκληρη σεζόν εκτός νησιού, σε γήπεδα όπως το Ολυμπιακό Στάδιο στην Αθήνα και το Κλεάνθης Βικελίδης στη Θεσσαλονίκη. Ο Αιολικός όμως έχει γήπεδο. Γιατί να μην βρίσκεται η ομάδα στη Μυτιλήνη; Διαβάζοντας λίγο τα σχετικά άρθρα, το πρόβλημα ήταν οι αθλητικές εγκαταστάσεις για τις προπονήσεις της ομάδας κάτι που δημιούργησε ένταση μεταξύ του Αιολικού και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τελικά, ο Αιολικός νίκησε τον Πανιώνιο με σκορ 2-1, και πήρε το εισιτήριο για τα μπαράζ ανόδου, όπου ολοκληρώθηκαν με την ομάδα της Λέσβου να προβιβάζεται στη Super League 2. Το καλοκαίρι πέρασε και έφτασε η ώρα για το πρώτο εντός έδρας παιχνίδι του Αιολικού στη 2^η επαγγελματική κατηγορία της Ελλάδας με αντίπαλο τον Μακεδονικό. Το πλάνο της ομάδας ήταν το ίδιο με εκείνο της προηγούμενης χρονιάς, απλά η διαφορά ήταν ότι πλέον η ομάδα διέμενε στη Θεσσαλονίκη. Καθώς το παιχνίδι ήταν καθημερινή και όχι Σαββατοκύριακο δεν κατάφερα να πάω, οπότε μπήκα στο διαδίκτυο για να διαβάσω την ανάλυση του αγώνα. Εκεί υπήρχαν και φωτογραφίες, στις οποίες παρατήρησα ένα νέο πανό στην εξέδρα. Σε αυτό ήταν γραμμένη η φράση: «ΓΥΡΝΑ ΣΠΙΤΙ ΑΙΟΛΙΚΕ». Το συγκεκριμένο πανό αποτέλεσε και το έναυσμα για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ως καθηγητής φυσικής αγωγής με ειδικότητα στον κλασικό αθλητισμό, είχα σκεφτεί η έρευνά μου να αφορά το σύλλογο στον οποίο εργάζομαι και τον στίβο. Παρ' όλ' αυτά, η κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο Αιολικός μου κέντρισε το ενδιαφέρον και έτσι χωρίς δεύτερη σκέψη, εγκατέλειψα την αρχική μου ιδέα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την αποχώρηση του Αιολικού Μυτιλήνης από τη Λέσβο και τον αντίκτυπο που δημιούργησε στους φιλάθλους της ομάδας, και πιο συγκεκριμένα στα μέλη του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης (ΣΦΑΜ). Αρχικά διερευνάται ο τρόπος συγκρότησης της οπαδικής ταυτότητας των φιλάθλων του Αιολικού μετά την αποχώρηση της ομάδας. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν αντλήθηκαν από συνεντεύξεις με μέλη του συνδέσμου και από τον οπαδικό λόγο στο γήπεδο. Στη συνέχεια, μελετώνται οι συνέπειες της απομάκρυνσης της ομάδας από τη βάση της στους φιλάθλους. Ο ερευνητής παρακολούθησε εντός έδρας αναμετρήσεις της ομάδας, ενώ επίσης, συμμετείχε και στις δραστηριότητες των μελών του ΣΦΑΜ κατά την προετοιμασία για τον αγώνα. Έπειτα, αναζητούνται οι συνθήκες που επικρατούσαν στην τοπική κοινωνία της Μυτιλήνης και οδήγησαν τις διοικήσεις του Αιολικού τις σεζόν 2022-23 και 2023-24 να τον μεταφέρουν στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Παράγοντες όπως η τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και γενικά ο φίλαθλος κόσμος της πόλης έπαιξαν καθοριστικό ρόλο σε αυτό το γεγονός. Τέλος, η έρευνα εστιάζει στο μέλλον της ομάδας. Κατά τη συγγραφή της εργασίας, ο Αιολικός υποβιβάστηκε από τη Super League 2 στην ερασιτεχνική κατηγορία της Γ' Εθνικής. Θα βρεθούν οι άνθρωποι που χρειάζεται προκειμένου να σηκώσουν τα βάρη που αφήνει πίσω της η ΠΑΕ Αιολικός; Είναι το μέλλον της ομάδας οι ακαδημίες της και μπορούν να συγκροτηθούν σε ένα νησί όπως η Λέσβος; Και τέλος, πόσο πιθανό είναι η ομάδα να έχει την ίδια μοίρα με εκείνη της ΑΕΛ Καλλονής;

2. Οπαδισμός και τοπική κοινωνία

Το πρώτο μέρος του κεφαλαίου αφορά τον οπαδισμό και την τοπική κοινωνία. Αρχικά γίνεται μια σύντομη αναδρομή στο οπαδικό κίνημα στην Ελλάδα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι διαδικασίες σύμφωνα με τις οποίες διαμορφώνεται η οπαδική ταυτότητα αλλά και οι τυπολογίες αυτών σύμφωνα με ερευνητές όπως οι Zani & Kirchler, καθώς επίσης και του Βρετανού κοινωνιολόγου Richard Giulianotti. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τυπολογίες των οπαδικών ταυτοτήτων, λειτουργούν στην έρευνα ως ένα βοηθητικό εργαλείο, χωρίς να αποτελούν θεωρητικό πλαίσιο, λόγω της ρευστότητας των νοηματοδοτήσεων. Τέλος, αναδεικνύεται και η σχέση της ομάδας με την τοπική κοινωνία.

2.1.1 Οπαδικό κίνημα στην Ελλάδα

Το οπαδικό κίνημα στην Ελλάδα ξεκίνησε να αναπτύσσεται οργανωμένα από τη δεκαετία του 1950 (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 18). Προηγουμένως όμως, υπήρχαν άτυπες μορφές οπαδικών κοινοτήτων. Έτσι, διακρίνονται ξεχωριστές φάσεις του οπαδικού κόσμου στην Ελλάδα. Η πρώτη φάση, έχει να κάνει με την ταύτιση των οπαδών με την ομάδα και τους ποδοσφαιριστές της, που ξεκινάει περίπου τη δεκαετία του 1930. Σε αυτό, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η διαμόρφωση των ποδοσφαιρικών γηπέδων εκείνης της εποχής, τα οποία διέφεραν κατά πολύ από τα σύγχρονα γήπεδα (Παπαγεωργίου Δ., 2007: 43). Αρκετά, δεν διέθεταν καν αποδυτήρια για τους ποδοσφαιριστές, ενώ μόνο κάγκελα ή ένα συρματόπλεγμα χώριζε τον αγωνιστικό χώρο από τους θεατές. Μάλιστα, ακόμη και αν το γήπεδο είχε κερκίδες, αυτές βρίσκονταν κατά μήκος των πλαϊνών γραμμών, με τον χώρο πίσω από τα τέρματα να είναι άδειος (Παπαγεωργίου Δ., 2007: 43).

Επιπλέον δεν υπήρχαν κιγκλιδώματα που να διαχωρίζουν τους οπαδούς της γηπεδούχου ομάδας από εκείνους της φιλοξενούμενης. Τέλος, οι οπαδοί βρίσκονταν μια ανάσα από τον αγωνιστικό χώρο (Παπαγεωργίου Δ., 2007: 44). Υπό αυτές τις συνθήκες, οι φίλαθλοι βίωναν τον ποδοσφαιρικό αγώνα τόσο έντονα όσο και οι ποδοσφαιριστές, οι οποίοι μάλιστα, είχαν κοινή καταγωγή με εκείνους. Υπήρχε λοιπόν, μια ταύτιση συναισθημάτων μεταξύ των φιλάθλων και των παικτών *«με αποτέλεσμα να αλληλοτροφοδοτούνται ως προς τη συναισθηματική τους φόρτιση, το πάθος για τη νίκη, την ικανοποίηση για τις επιτυχίες και τη βαθιά απογοήτευση για τις αποτυχίες»* (Παπαγεωργίου Δ., 2007: 44).

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 τα γήπεδα αρχίζουν να παίρνουν τη μορφή που έχουν σήμερα. Στις εξέδρες μπαίνουν τα κιγκλιδώματα και οι οπαδοί πλέον διαχωρίζονται καταλαμβάνοντας συγκεκριμένες θέσεις. Τότε ξεκινάει και η δεύτερη φάση, όπου δημιουργούνται και οι πρώτοι οργανωμένοι σύνδεσμοι φιλάθλων (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 18). Έτσι, αναδύθηκε ένα μοντέλο «αστικής κοινωνικότητας» το οποίο οργανώθηκε γύρω από λέσχες που δημιούργησαν οπαδοί που ανήκαν στα μεσαία στρώματα της κοινωνίας και δρούσαν με τη λογική της «εθελοντικής προσφοράς προς το σύλλογο» (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 18). Οι σύνδεσμοι είχαν ιεραρχική δομή και καταστατικό, μπορούσαν να παρέμβουν σε διοικητικά θέματα της ομάδας, αποτελούσαν οργανικό στοιχείο του συλλόγου και η δράση τους αφορούσε τη διοργάνωση εκδρομών σε εκτός έδρας αγώνες και διαφόρων εκδηλώσεων (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 18). Επίσης, κατά τη διάρκεια του 1960, μετακινούνται στις εξέδρες πίσω από τα τέρματα του γηπέδου, με το σύλλογο να τους παρέχει εισιτήρια σε χαμηλότερη τιμή. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος σύνδεσμος που παίρνει το όνομά του από την θύρα εισόδου του σταδίου είναι ο «Σύνδεσμος Φίλων Παναθηναϊκού Αθλητικού Ομίλου Θύρα 13» (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 18).

Οι σύνδεσμοι φιλάθλων έπαψαν τη λειτουργία τους κατά τη διάρκεια της δικτατορίας για να τεθεί πάλι σε ισχύ κατά την αποκατάστασή της το 1974. Τότε ξεκινάει και η τρίτη φάση του οπαδικού κινήματος στην Ελλάδα όπου αρχίζουν πλέον, να αναδύονται νεολαιίστικοι πυρήνες στις εξέδρες των σταδίων (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 19). Εκείνοι έχουν σαφείς επιρροές από οργανωμένους οπαδούς ομάδων του εξωτερικού. Αυτή η εξέλιξη στην κερκίδα συνδέεται άμεσα με τις αλλαγές στην ελληνική κοινωνία. Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από την έντονη πολιτικοποίηση των νέων κυρίως από τη πλευρά της αριστεράς η οποία θεωρεί πως το επαγγελματοποιημένο ποδόσφαιρο αποτελεί παράγοντα «πολιτισμικής αλλοτρίωσης της νεολαίας» (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 20). Ταυτόχρονα με τους πολιτικοποιημένους νέους, εμφανίζονται ομάδες «νεανικής αμφισβήτησης της καθημερινότητας, που υιοθετούν συγκεκριμένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπως οι «χίπιδες», οι «ροκάδες» ή οι «χεβυμεταλάδες» και εκφράζουν την αντίθεσή τους ως προς τα καθώς πρέπει πρότυπα και τους πολιτικοποιημένους νέους (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 20-21).

Ο νεανικός οπαδισμός εδραιώθηκε κατά τη δεκαετία του 1980 όπου το ελληνικό ποδόσφαιρο εμπορευματοποιείται ακολουθώντας την τάση που επικρατούσε στην Ευρώπη. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι επαγγελματικοποιούνται και μετατρέπονται σε Ποδοσφαιρικές Ανώνυμες Εταιρίες (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 21). Οι Έλληνες οπαδοί, επηρεασμένοι από εκείνους άλλων χωρών, εμφανίζονται στα γήπεδα με πανό και σημαίες στα χρώματα τις ομάδας τους, φωνάζοντας, μάλιστα, συνθήματα στα αγγλικά. Επιπλέον, αγοράζουν προϊόντα της ομάδας με τους συλλόγους να προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν τους συνδέσμους για δικό τους όφελος (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 21). Η προβολή διεθνών αναμετρήσεων αλλά και οι Έλληνες φοιτητές που σπούδαζαν στο εξωτερικό μετέφεραν στο οπαδικό κίνημα ακόμη περισσότερα πρότυπα. Τέλος, από το 2009 και την

οικονομική κρίση που εμφανίστηκε στην Ελλάδα, ξεκίνησε και η φάση της πολιτικοποίησης των οπαδών με την εμφάνιση και ακροδεξιών οργανώσεων στα ποδοσφαιρικά γήπεδα. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ακροδεξιές οργανώσεις είχαν δημιουργηθεί στις τάξεις των οπαδών λίγο πριν το 1980, παρ' όλ' αυτά η δράση τους ήταν σύντομη (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 23).

2.1.2 Οπαδικές ταυτότητες

Ο οπαδισμός στο ποδόσφαιρο αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο που έχει δημιουργηθεί λόγω της εμπορευματοποίησης του αθλήματος. Είναι ένας διακριτός χώρος όπου με κύριο χαρακτηριστικό την αναψυχή και τησχόλη, το άτομο έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά σε δραστηριότητες με σκοπό τη χαρά και την απόλαυση, ενώ παράλληλα ενδυναμώνεται και το αίσθημα του «συνανήκειν» σε μια κοινότητα (Davis L., 2010: 423). Οι παραπάνω δραστηριότητες έχουν ως επίκεντρο την έδρα που βρίσκεται η ομάδα, με αποτέλεσμα να ενισχύονται η πίστη και η αφοσίωση, δημιουργώντας μια συγκεκριμένη οπαδική ταυτότητα. Ο οπαδισμός περιλαμβάνει όλο το φάσμα της καθημερινότητας του φιλάθλου, χωρίς να περιορίζεται μόνο στα πλαίσια των αθλητικών χώρων (Stone C., 2007).

Η οπαδική ταυτότητα είναι σχεσιακή, αφού μέσω αυτής οι οπαδοί αλληλοεπιδρούν, διαφοροποιώντας έτσι στοιχεία του εαυτού τους. Εξάλλου, η ταυτότητα είναι μια διαδικασία διαπραγμάτευσης της «αυτό-ταυτότητας» που δημιουργεί το άτομο με την «ετερο-ταυτότητα» που διαμορφώνεται από τους γύρω του (Cuche 2001: 152). Η συγκρότηση της οπαδικής ταυτότητας είναι μια σύνθετη διαδικασία η οποία έχει να κάνει με τη κουλτούρα και την ιστορία του συλλόγου, ενώ σύμφωνα με τον Ben Porat επηρεάζεται από τρεις πτυχές της εμπειρίας. Η πρώτη είναι η

«συναισθηματική εμπειρία». Ο οπαδισμός είναι μια εμπειρία που επηρεάζει τον οπαδό συναισθηματικά, αφού ένας ποδοσφαιρικός αγώνας περιλαμβάνει τη χαρά της νίκης αλλά και τη λύπη της ήττας. Ενώ η κοινωνία χαρακτηρίζεται από αρκετούς περιορισμούς, το ποδόσφαιρο δίνει στους οπαδούς τη δυνατότητα να εκφράσουν δημόσια τα συναισθήματά τους και να αναζητήσουν την απόλαυση (Ελίας Ν., & Ντάνινγκ Ε., 1998). Οι οπαδοί συνδέονται με εικόνες, διάφορα δρώμενα και πρακτικές που λαμβάνουν χώρα συλλογικά και επιτρέπουν το δέσιμο με την ομάδα (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 5). Επόμενη πτυχή είναι η «ενσυνείδητη εμπειρία». Η διαφορά με τη συναισθηματική εμπειρία είναι ότι η ενσυνείδητη δεν είναι αυθόρμητη, αλλά ορίζεται με τους όρους της νίκης και της ήττας. Στην προκειμένη περίπτωση οι πιο αφοσιωμένοι οπαδοί συμμετέχουν ενεργά, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τους την αναλογία κόστους/οφέλους, ενώ για τους πιο μετριοπαθείς που συμμετέχουν παθητικά, το κόστος είναι μικρότερο (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 6). Τέλος, υπάρχει και η «συμβολική εμπειρία». Όλους τους αθλητικούς συλλόγους περιβάλλει ένα πλέγμα «συμβολικών-πολιτισμικών συνθηκών». Αυτές αφορούν την τοπικότητα, τον πολιτισμό και την κοινωνική τάξη. Η συμβολική εμπειρία *«επιτρέπει στον οπαδό να αξιολογήσει την ταυτότητα της ομάδας σε συγκριτική βάση λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικά της συμφραζόμενα»* (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 6). Έτσι ο οπαδός με την επιλογή και την αφοσίωση στην ομάδα του τοποθετείται μέσα στην κοινωνία.

Στη σημερινή εποχή οι οπαδικές ταυτότητες είναι ρευστές καθώς ανιχνεύεται μια ετερογένεια όσον αφορά την κοινωνική τάξη, το φύλλο και την ηλικία των οπαδών (Ζαϊμάκης Γ., 2023: 20). Οι πρώτες μελέτες για τον οπαδισμό κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι οι οπαδοί προέρχονταν κυρίως από την εργατική τάξη, συνεπώς, το ποδόσφαιρο χαρακτηρίστηκε ως σπορ των λαϊκών κοινωνικών στρωμάτων (Dunning E., 2000). Οι

οπαδοί έβλεπαν τον εαυτό τους ως μέλη μιας ομάδας που ήταν συνδεδεμένη με τη γειτονιά και την πόλη στην οποία διέμεναν. Έτσι αποκτούσαν «ποδοσφαιρική συνείδηση», με τη νίκη να έχει σημαντικά οφέλη για την τοπική κοινωνία της πόλης που εκπροσωπούσε ο σύλλογος (Taylor I., 1971). Η εμπορευματοποίηση και η φιλελευθεροποίηση του ποδοσφαίρου όμως στάθηκαν ικανές να ανατρέψουν την παραπάνω συνθήκη και το ποδόσφαιρο από τη δεκαετία του 1960 άρχισε να απομακρύνεται από τα λαϊκά στρώματα. Πλέον, στις εξέδρες των γηπέδων μπορεί να βρίσκονται άτομα που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και να έχουν ενταχθεί σε σύνδεσμο οπαδών (Davis 2015: 26).

2.1.3 Τυπολογίες οπαδικών ταυτοτήτων

Με την εξάπλωση του οπαδισμού και τις αλλαγές που συνέβησαν στο ποδόσφαιρο, σημειώθηκε ένας πλουραλισμός στις οπαδικές ταυτότητες. Έτσι η αφοσίωση και η υποστήριξη μιας ομάδας διαφέρει από οπαδό σε οπαδό (Ζαϊμάκης Γ., 2017: 7). Αυτό το γεγονός έχει οδηγήσει αρκετούς ερευνητές στην προσπάθεια κατηγοριοποίησης των συλλογικοτήτων των φιλάθλων σύμφωνα με τις αξιακές τους προτιμήσεις και τα πρότυπα συμπεριφοράς που ακολουθούν. Για παράδειγμα, στην Ιταλία δυο ερευνητές, ο Zani και ο Kirchler, διακρίνουν τους οπαδούς μιας ομάδας σε «Ultras», δηλαδή, στους πιο αφοσιωμένους και στους μετριοπαθείς (Zani B., & Kirchler E., 1991). Στο Ιταλικό ποδόσφαιρο, οι οπαδοί που καταλαμβάνουν τα πέταλα πίσω από τα τέρματα, τα λεγόμενα «Curvas», χρησιμοποιούν τον παραπάνω όρο για να διαχωριστούν από τους μετριοπαθείς (Zani B., & Kirchler E., 1991). Αυτός ο διαχωρισμός φανερώνεται από το ότι οι φανατικοί οπαδοί αναπτύσσουν μια ιδιαίτερη και στενή σχέση μεταξύ τους, παρακολουθούν όλες τις εντός έδρας αναμετρήσεις της ομάδας τους και ταξιδεύουν συχνά για τα εκτός έδρας

παιχνίδια, η αφοσίωση στην ομάδα είναι πολύ μεγάλη και χρησιμοποιούν ρούχα και σύμβολα της ομάδας, όπως επίσημες εμφανίσεις, κασκόλ, σημαίες κ.α. (Zani B., & Kirchler E., 1991). Ένα ιδιαίτερο γνώρισμα των φανατικών οπαδών είναι ότι κατά τη διάρκεια της ποδοσφαιρικής αναμέτρησης, αν και δεν γνωρίζονται με τους υπόλοιπους οπαδούς, όλοι μαζί αναπτύσσουν μια ομογενοποιημένη συμπεριφορά. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται «από-υποκειμενοποίηση» (Zani B., & Kirchler E., 1991). Επιπλέον, δεν καταλήγουν στη βία, της οποίας η ύπαρξη είναι ελεγχόμενη και έχει περισσότερο τελετουργικό χαρακτήρα. Από την άλλη μεριά, οι μετριοπαθείς φίλαθλοι παρακολουθούν τους αγώνες της ομάδας τους περισσότερο μέσω των ΜΜΕ, οπότε η παρουσία τους στις εξέδρες είναι περιορισμένη και όταν υπάρχει, δεν συμμετέχουν στα τελετουργικά που δημιουργούν οι οργανωμένοι. Επίσης, «δεν «συγκροτούν μια διακριτή υπο-πολιτισμική ομάδα και δεν χρησιμοποιούν διακριτικά σύμβολα του συλλόγου» (Zani B., & Kirchler E., 1991: 7-8). Επιπροσθέτως, ο Zani και ο Kirchler κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι οπαδοί μιας ισχυρής ομάδας με αρκετές επιτυχίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη αφοσίωση σε σχέση με τους οπαδούς μιας ομάδας με λιγότερες επιτυχίες. Οι πρώτοι, τονίζουν την υπεροχή της ομάδας τους και αναδεικνύουν την υπερηφάνεια που νιώθουν για εκείνη, ενώ αντίθετα οι δεύτεροι προκειμένου να αντισταθμίσουν την κατωτερότητά τους τονίζουν άλλα χαρακτηριστικά όπως η εμπειρία του αγώνα και η αγριότητα που έχουν σε σχέση με άλλους οπαδούς (Zani B., & Kirchler E., 1991). Εκτός από την Ιταλία, οι Ultras αναπτύχθηκαν και στη Γαλλία. Εκεί, εκτός από την εγκατάσταση στα πέταλα των γηπέδων, οι οπαδοί δημιουργούσαν μια ξεχωριστή ατμόσφαιρα στα ποδοσφαιρικά στάδια και μάλιστα, στρατολογούσαν οπαδούς κυρίως σε νεαρή ηλικία. Παράλληλα δεν δίσταζαν να έρθουν σε ρήξη με τη διοίκηση ή ακόμη και με τους ποδοσφαιριστές του συλλόγου αν πίστευαν ότι λειτουργούν ενάντια στα συμφέροντα της ομάδας (Hourcade N., 2013). Τέλος, η

πολιτική δράση αποτέλεσε ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Ultras στην Ιταλία και στην Ισπανία (Sraaij R., 2005). Η πολιτική δράση αφορούσε κυρίως τη δημιουργία φασιστικών συλλογικοτήτων που χρησιμοποιούσαν τους οπαδούς για την επίτευξη των δικών τους σκοπών. Κάτι παρόμοιο συνέβη και στην Ελλάδα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (Zaimakis Y., 2018).

Σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο όπως αυτός των σπορ και συγκεκριμένα του ποδοσφαίρου, τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες να δημιουργηθούν νέες τυπολογίες οπαδών που να είναι πιο αντιπροσωπευτικές στις παρούσες συνθήκες. Ο Βρετανός κοινωνιολόγος Richard Giulianotti διαχωρίζει τους οπαδούς σε τέσσερις ιδεότυπους. Στον πρώτο ιδεότυπο ανήκουν οι «Supporters», οι υποστηρικτές. Εκφράζουν με κάθε τρόπο την αγάπη τους για την ομάδα, με την οποία αναπτύσσουν μια σχέση οικογένειας. Στο γήπεδο φτιάχνουν μια ιδιαίτερη ατμόσφαιρα αφού για εκείνους η καταγωγή και η έδρα του συλλόγου έχουν ιδιαίτερη αξία. Η συναισθηματική σχέση με την ομάδα είναι ανταποδοτική και η ταυτότητα της αναπαράγεται μέσω αυτών αποτελώντας έτσι μια διακριτή υποκουλτούρα (Giulianotti R., 2002). Ο δεύτερος ιδεότυπος αφορά τους «Followers», τους ακολούθους. Εκείνοι συνδέονται με μια ομάδα όχι τόσο για το αγωνιστικό κομμάτι αλλά περισσότερο για το κοινωνικό. Δεν έχουν μια ισχυρή προσκόλληση με το σύλλογο και συνήθως η σχέση με την ομάδα λαμβάνει χώρα μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (Giulianotti R., 2002). Ο τρίτος ιδεότυπος περιλαμβάνει του «Fans», θαυμαστές. Οι θαυμαστές αποτελούν μια νέα κατηγορία οπαδών οι οποίοι μπορεί να υποστηρίζουν έναν σύλλογο ή έναν ποδοσφαιριστή, που ακολουθούν σε όποια ομάδα και αν πάει. Οι Fans δεν είναι απλά φίλαθλοι, είναι και πελάτες μιας αγοράς προϊόντων της ομάδας ή του ποδοσφαιριστή και η σχέση τους θυμίζει τη σχέση των celebrities με τους fans (Giulianotti

R., 2002). Ο τελευταίος ιδεότυπος έχει να κάνει με τους «Traditional cool Spectators», νομάδες. Περιλαμβάνει συνήθως άνδρες αστικής προέλευσης που αναζητούν ποδοσφαιρικές εμπειρίες. Οι νομάδες είναι περιπλανώμενοι καταναλωτές οι οποίοι μένουν σε μια ομάδα όσο εκείνη έχει επιτυχίες ή βρίσκεται στη μόδα, προκειμένου να ικανοποιήσουν τα γούστα τους. Όπως οι θαυμαστές έτσι και οι νομάδες είναι ένας νέος ιδεότυπος που έχει τις ρίζες του στην εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου (Giulianotti R., 2002).

2.1.4 Σχέση τοπικής κοινωνίας και ομάδας

Από την εποχή της ίδρυσης των πρώτων ποδοσφαιρικών σωματείων ξεκίνησε και η συμμετοχή διάφορων ατόμων με την ιδιότητα του οπαδού ή του φιλάθλου σε δραστηριότητες που συνδέονται με συγκρότηση συγκεκριμένων «*ταυτοποιητικών στοιχείων ή διακριτών γνωρισμάτων*», προκειμένου να διαμορφωθεί μια συγκεκριμένη οπαδική ταυτότητα με βάση την τοπικότητα και την αντιπαλότητα (Χουμεριανός Μ., 2015: 293). Τα παραπάνω στοιχεία εκτός από το ότι είναι σημαντικά για την ένταξη ατόμων στην κοινότητα μιας ομάδας, είναι απαραίτητα και για τη συμμετοχή των ατόμων αυτών στις εκδηλώσεις της. Έτσι ο φίλαθλος μπορεί να έχει άποψη για τα τεκταινόμενα στο σύλλογο, διαφωνώντας ή συμφωνώντας με τις αποφάσεις της διοίκησης αλλά ακόμη και με τις απόψεις των υπολοίπων φιλάθλων του συλλόγου (Armstrong G., 1999). Το βασικότερο παραδοσιακό ταυτοποιητικό στοιχείο που εισάγει ευκολότερα ένα άτομο στις τάξεις ενός συλλόγου είναι η τοπικότητα. Η τοπικότητα αποτελεί μια νέα όψη της εντοπιότητας στην κοινωνία των σύγχρονων πόλεων και είναι ένα χαρακτηριστικό που συνεχώς επανασηματοδοτείται (Χουμεριανός Μ., 2015: 293). Επηρεάζεται από την ιστορία της ομάδας και σχετίζεται άμεσα με τους οπαδούς και την

τοπική κοινωνία της περιοχής. Συνεχώς η τοπικότητα εμπλουτίζεται με νέες ιστορικές εμπειρίες, οι οποίες έχουν να κάνουν με τη σύνδεση της περιοχής, που χρησιμοποιεί ως έδρα η ομάδα, με την ιστορική της πορεία. Εκείνη μπορεί να είναι θετική αλλά και αρνητική. Ως επακόλουθο, δημιουργούνται οι αντιπαλότητες αφού η τοπικότητα διαχωρίζει τη «δική μας ομάδα» από την «ομάδα των άλλων» (Χουμεριανός Μ., 2015: 293). Μέσω της οικειοποίησης μιας περιοχής, όσοι θεωρούν πως είναι οπαδοί ενός συλλόγου συνθέτουν ένα σύστημα αξιών που παράγει την υπερηφάνεια λόγω της υπεράσπισης της και της πίστης προς εκείνη. Μάλιστα, η αξία της καταγωγής συνοδεύεται πάντα από απαξίωση μιας άλλης περιοχής ενισχύοντας τις αντιπαλότητες μεταξύ ομάδων και περιοχών (Μπρομπερζε Κ., 2007).

Ιδιαίτερη θέση για τους οπαδούς μιας ομάδας έχει και το γήπεδο στο οποίο αγωνίζεται. Είναι ο χώρος όπου γεννιούνται νοηματοδοτήσεις και ερμηνείες για την ομάδα και τους οπαδούς. Το γήπεδο, εκτός από χώρος διεξαγωγής μιας αναμέτρησης του συλλόγου, είναι και χώρος όπου κατασκευάζονται νοήματα, μνήμες και φυσικά, η ταυτότητα μιας ομάδας (Κυπριανός Π., & Χουμεριανός Μ., 2009: 214). Τα ποδοσφαιρικά γήπεδα λοιπόν, έχουν την δική τους ιστορία, παράλληλα όμως, οι οπαδοί χτίζουν διαρκώς νέες εμπειρίες. Ο χώρος του σταδίου ταυτίζεται κατά κύριο λόγο με την έδρα της ομάδας και μέσω αυτής γίνεται συνώνυμο μιας πόλης ή μιας συγκεκριμένης περιοχής. Η έδρα είναι πολύ σημαντική για την ομάδα και την τοπική κοινωνία διότι είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα τους (Κυπριανός Π., & Χουμεριανός Μ., 2009: 214-215). *«Το γήπεδο γίνεται το σύμβολο μιας πόλης και, αντίστροφα, η πόλη, μέσω της ομάδας, γίνεται ένα με το γήπεδο»* (Κυπριανός Π., & Χουμεριανός Μ., 2009: 215). Για παράδειγμα, όταν αναφερόμαστε στον Ολυμπιακό, το «Καραϊσκάκη», ισοδυναμεί με τον Πειραιά και ο Πειραιάς ισοδυναμεί με το

«Καραϊσκάκη». Έτσι, η τοπική ταυτότητα συμπληρώνει τη σωματειακή και το αντίστροφο. Τα ποδοσφαιρικά γήπεδα είναι μια «ιδιαιτέρη κρυστάλλωση της τοπικότητας» που προβάλλουν την αίσθηση του «εμείς». Σε αυτό το χώρο μια ολόκληρη πόλη ταυτίζεται με τη συγκεκριμένη περιοχή και την ομάδα δημιουργώντας έτσι μια ξεχωριστή ταυτότητα (Κυπριανός Π., & Χουμεριανός Μ., 2009: 217). Τέλος, οι οπαδοί που γεμίζουν το γήπεδο στις αναμετρήσεις της ομάδας τους διακατέχονται από πληθώρα συναισθημάτων και αναμνήσεων που δίνουν μια συμβολική σημασία στο χώρο ως μέρος της τοπικής ταυτότητας (Κυπριανός Π., & Χουμεριανός Μ., 2009: 218).

2.2 Εμπορευματοποίηση και αθληματοποίηση του ποδοσφαίρου

Το δεύτερο μέρος του κεφαλαίου αφορά την εμπορευματοποίηση και την παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου. Η άνοδος του καπιταλισμού οδήγησε στην εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου, με αποτέλεσμα από ερασιτεχνικό σπορ να μετατραπεί σε επαγγελματικό. Επιπροσθέτως, Οι σύγχρονες τεχνολογίες συνέβαλαν στην από-εδαφόποίηση της οπαδικής ταυτότητας, με αρκετές μεγάλες ομάδες να δημιουργούν οπαδικές κοινότητες και σε άλλες χώρες. Τέλος, στη σημερινή εποχή, αποτελεί συχνό φαινόμενο μια ομάδα να αλλάζει έδρα με σκοπό τον πρωταθλητισμό.

2.2.1 Εμπορευματοποίηση

Το ποδόσφαιρο τη σημερινή εποχή έχει βγει από τα όρια των γηπέδων και έχει εισχωρήσει σε αρκετές πτυχές της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων.

Πλέον, μονοπωλεί τις καθημερινές συζητήσεις, ενώ κατέχει μια προνομιακή θέση στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και στα ΜΜΕ. Επιπλέον, είναι ο λόγος ύπαρξης εκατομμυρίων φανατικών φιλάθλων ανά τον πλανήτη. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα το ποδόσφαιρο από μια δραστηριότητα αναψυχής του Κυριακάτικου απογεύματος, μετασχηματίστηκε σε μια καθημερινή δραστηριότητα που επηρεάζει άμεσα την κοινωνική συμβίωση των ατόμων (Alvito M., 2007: 528). Από ένα σπορ το οποίο αποτέλεσε συνώνυμο του ερασιτεχνισμού, συνδέθηκε με τις αξίες της αφοσίωσης σε μια τοπική ομάδα και στην περιοχή που δραστηριοποιούνταν, εξελίχθηκε στην «ναυαρχίδα της αθλητικής βιομηχανίας» (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 27). Επιχειρηματικοί όμιλοι και πολυεθνικές επιχειρήσεις, αναγνωρίζοντας τη δημοτικότητα του αθλήματος, βρήκαν στο ποδόσφαιρο πρόσφορο έδαφος να προωθήσουν τα προϊόντα τους, να αναπτύξουν νέες μορφές αγοραπωλησίας αθλητικών υπηρεσιών και φυσικά, να διαφημιστούν (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 27). Όλη αυτή η διαδικασία οδήγησε σε μια κατάσταση όπου αγαθά, κοινωνικές πρακτικές και υπηρεσίες που σχετίζονταν με το ποδόσφαιρο, να αποκτήσουν τεράστια ανταλλακτική αξία (Giulianotti R., 2002: 26).

Στην εποχή της ύστερης νεωτερικότητας, η άνοδος του καπιταλισμού φέρνει το ποδόσφαιρο σε μια τροχιά υπερ-εμπορευματοποίησης. Στο άθλημα συνεχώς εισρέουν νέες μορφές κεφαλαίων και επενδύσεις από εταιρίες δημοσίων σχέσεων, αθλητικού εξοπλισμού, διαδικτύου και τηλεπικοινωνίας, το χρηματιστήριο και συνδρομητικών καναλιών μετάδοσης αγώνων (Giulianotti R., 2002: 27). Σημαντικός παράγοντας σε όλη αυτήν την ανάπτυξη, σηματοδότησε η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, όπως για παράδειγμα η συνδρομητική τηλεόραση που διακινεί το ποδοσφαιρικό προϊόν σε όλο τον πλανήτη. Τα τελευταία χρόνια, μεγάλα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επένδυσαν πολλά εκατομμύρια χρημάτων σε

μετοχές ποδοσφαιρικών συλλόγων και στις τηλεοπτικές καλύψεις αυτών, καθώς διέκριναν ότι τα έσοδα είναι πολλά περισσότερα (Nauright J., 2004: 1325-1326). Έτσι το ποδόσφαιρο μετατράπηκε σε ένα εμπόρευμα που διακινείται σε αρκετές «πλατφόρμες» όπως οι εφημερίδες, η τηλεόραση, οι στοιχηματικές εταιρίες και οι ιστοσελίδες στο διαδίκτυο (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 35-36). Από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα σε χώρες όπως η Ιταλία και η Ισπανία οι ισχυρές ομάδες λόγω της συνεργασία τους με δίκτυα οικονομικών συμφερόντων, ενίσχυσαν τα έσοδα τους από την πώληση τηλεοπτικών δικαιωμάτων σε μεγάλες εταιρίες (Hudson J., 2001). Μάλιστα, στην Αγγλία από το 1992 έχει δημιουργηθεί και λειτουργεί ένας ανεξάρτητος «συνεταιρισμός» των συλλόγων με σκοπό τη προάσπιση των συμφερόντων των ποδοσφαιρικών εταιριών. Η πρώτη ενεργεία του παραπάνω συνεταιρισμού, ήταν η πώληση των δικαιωμάτων των ομάδων σε έναν μεγιστάνα των ΜΜΕ για την αποκλειστική μετάδοση των αγώνων της Premier League (Missirolly A., 2002: 15). Το κλίμα της αυξημένης εμπορευματοποίησης δεν επηρέασε το ποδόσφαιρο μόνο σε επίπεδο χωρών αλλά επεκτάθηκε και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο με τη δημιουργία του Champions League και λίγο αργότερα του κυπέλου UEFA. Παρά τις διακηρύξεις της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (UEFA), για σφυρηλάτηση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω του ποδοσφαίρου, ήταν προφανές ότι απώτερος στόχος ήταν η ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των ομάδων και η αύξηση των εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 36). Έτσι όπως δομήθηκε το σύστημα επιλογής των ομάδων, δημιουργήθηκαν τεράστιες ανισότητες μεταξύ των μεγάλων συλλόγων σε σχέση με τους μικρότερους, διότι μόνο οι πρώτες ομάδες από τα εθνικά πρωταθλήματα είχαν τη δυνατότητα να διαγωνιστούν στο Champions League και το κύπελο UEFA. Ως αποτέλεσμα, οι ισχυρές ομάδες έγιναν ισχυρότερες, ενώ οι ανίσχυρες

έμεναν στάσιμες με το χάσμα ανάμεσά τους να μεγαλώνει (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 36-37).

2.2.2 Αθληματοποίηση

Η επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου έχει μία μακρόχρονη πορεία η οποία ξεκινάει πριν από το 1900 στη Μεγάλη Βρετανία. Αν και το σπορ ξεκίνησε από το σχολείο και διαδόθηκε με βάση τις αρχές του ερασιτεχνικού αθλητισμού, ο ανταγωνισμός της πρώτης επίσημης ποδοσφαιρικής διοργάνωσης, του Κυπέλλου Αγγλίας, ώθησε μερικές ομάδες να προσφέρουν οικονομικά κίνητρα στους παίκτες τους, τα οποία εξασφάλιζαν από την πώληση εισιτηρίων για τους αγώνες (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 28). Παρά τις αντιδράσεις της αγγλικής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας, ο επαγγελματισμός επισημοποιήθηκε το 1885, με τη δημιουργία ενός ποδοσφαιρικού συνεταιρισμού που αποτελούνταν από τις δώδεκα πιο ισχυρές ομάδες της Αγγλίας (Buraimo B., Simmons R., & Szymanski S., 2006: 29). Έτσι διευκολύνθηκε η είσοδος επιχειρηματιών στους συλλόγους προκειμένου να ξεκινήσει ένα δίκτυο οικονομικών δραστηριοτήτων με επίκεντρο το σύλλογο, με μια τέτοια δραστηριότητα να είναι και η διακίνηση ποδοσφαιριστών (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 29).

Από το ξεκίνημα του 20^{ου} αιώνα το ποδόσφαιρο απαγκιστρώθηκε από τους Βρετανούς αριστοκράτες και πέρασε στις βιομηχανοποιημένες περιοχές της χώρας. Ακόμη και σήμερα αρκετές από τις ομάδες που αγωνίζονται στην Premier League, έχουν τις ρίζες τους με συγκεκριμένους βιομηχανικούς θύλακες. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η Arsenal και η West Ham United που προέρχονται από τις βιομηχανοποιημένες περιοχές του Λονδίνου (Budd A., 2001). Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου ιδρύονται και οι πρώτες ενώσεις αθλητών και προπονητών (Ένωση

Ποδοσφαιριστών και Προπονητών Ποδοσφαίρου), με στόχο τη διασφάλιση οικονομικών απολαβών τόσο για τους ποδοσφαιριστές όσο και για τους προπονητές των ομάδων (Dabscheck B., 1979).

Σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία, η απήχηση του ποδοσφαίρου ήταν μικρότερη από εκείνη της Αγγλίας. Εκεί, το άθλημα αναπτύχθηκε από το 1904 και την ίδρυση της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (Federation Internationale de Football Association), FIFA. Ωστόσο, η επαγγελματοποίηση του σπορ άργησε να εισαχθεί, καθώς οι Γάλλοι ήταν περισσότερο προσηλωμένοι στις αξίες των νεωτερικών σπορ που προήγαγαν το ευ αγωνίζεσθε και τον ερασιτεχνικό αθλητισμό (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 29). Ο επαγγελματισμός χρονολογείται από το 1932 όταν το ποδόσφαιρο διαδόθηκε στα εργατικά κοινωνικά στρώματα της κοινωνίας, μιας και για τους εργάτες *«το ποδόσφαιρο έγινε ευκαιρία κοινωνικής αναγνώρισης, πρόσκαιρης εργασίας και κοινωνικής ένταξης»* (Pickup I., 1998: 28). Στη Γερμανία, αν και έγινε μια προσπάθεια επαγγελματοποίησης του ποδοσφαίρου κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, διακόπηκε από την έλευση του ναζισμού που θεώρησε τον επαγγελματισμό *«ως μια υλιστική πρακτική ξένη προς το γερμανικό εθνικισμό και έκφραση ενός πολιτισμικού αντι-γερμανικού αμερικανισμού»* (Meier H.E., 2007: 107). Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου το ποδόσφαιρο αναπτύχθηκε ιδιαίτερα σε χώρες τις κεντρικής Ευρώπης όπως η Αυστρία, η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία. Αυτές οι χώρες εξήγαγαν ποδοσφαιριστές, αθλητική τεχνογνωσία και προπονητές σε γειτονικές χώρες όπως η Ιταλία (Missiroli A., 2002). Στην Ισπανία, ο επαγγελματισμός ξεκίνησε το 1920, με την εθνική ομάδα να κατακτά το ασημένιο μετάλλιο στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αμβέρσας και τον τερματοφύλακα της, Ricardo Zamora, να παίρνει μεταγραφή από την Εσπανιόλ, στη Ρεάλ Μαδρίτης έναντι υψηλών, για την εποχή, μηνιαίων

αποδοχών. Εφεξής στην Ισπανία οι ποδοσφαιρικοί αγώνες όφειλαν να επιφέρουν έσοδα στις ομάδες για να καλύψουν τις αποδοχές των ποδοσφαιριστών. Μάλιστα, εκείνοι είχαν το δικαίωμα να μετακινηθούν σε άλλη ομάδα ανεξαρτήτως αντιπαλότητας (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 30).

Τέλος, στην Ελλάδα η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία ανέλαβε τη διοργάνωση των ποδοσφαιρικών αγώνων παίρνοντας τη σκυτάλη από τον Σ.Ε.Α.Γ.Σ. Η Ε.Π.Ο. προσπάθησε να διασφαλίσει την βιωσιμότητα όλων των συλλόγων διαχειριζόμενη τα έσοδα των ομάδων από την πώληση εισιτηρίων. Αυτό έφερε την αντίδραση των ισχυρών ομάδων, οι οποίες κατηγόρησαν την Ε.Π.Ο. ότι μειώνει τα έσοδά τους, ωθώντας τους στη δημιουργία ενός συνεταιρισμού μεταξύ του Ολυμπιακού, του Παναθηναϊκού και της Α.Ε.Κ., τον Π.Ο.Κ. Επιπλέον, οι παραπάνω ομάδες απείχαν από το πρώτο πανελλήνιο πρωτάθλημα που διοργάνωσε η Ε.Π.Ο. το 1927 (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 31). Κατά τις επόμενες αγωνιστικές περιόδους, οι ομάδες του Π.Ο.Κ. ενσωματώθηκαν στο ελληνικό πρωτάθλημα, όπου κυριαρχούσαν οι συμμαχίες συλλόγων με την πολιτική εξουσία για οικονομικά οφέλη. Έτσι οι μεγάλοι σύλλογοι είχαν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν ποδοσφαιριστές από μικρότερες ομάδες, τους οποίους προσέλκυαν με ανταλλάγματα όπως χρήματα, κοινωνική αναγνώριση και προοπτικές κοινωνικής εξέλιξης (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 32).

2.2.3 Τοπικοπαγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου

Στο παγκόσμιο ποδόσφαιρο πραγματοποιούνται συνεχείς αλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν, είτε αρνητικά είτε θετικά, τις ποδοσφαιρικές κοινότητες των τοπικών κοινωνιών, που προσπαθούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα που εμφανίζονται διαρκώς, με τον επαναπροσδιορισμό

των ταυτοτήτων τους και με αναδιευθέτηση των λειτουργιών τους (Giulianotti R., & Robertson R., 2007: 168). Για να κατανοηθεί καλύτερα το παραπάνω φαινόμενο, αρκετές μελέτες χρησιμοποιούν τον όρο «τοπικοπαγκοσμιοποίηση», ο οποίος χρησιμοποιείται με σκοπό να *«ξεπεραστούν οι κοινότοπες διχοτομικές αντιθέσεις ανάμεσα στο τοπικό και το παγκόσμιο, το οικουμενικό και το ιδιαίτερο, την ομοιογένεια και την ετερογένεια»* (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 43). Επιπροσθέτως, αναδεικνύεται ο σύνθετος χαρακτήρας της σύγχρονης κοινωνίας *«όπου το τοπικό θεματοποιείται στο παγκόσμιο περιβάλλον μέσω της πολιτισμικής διάχυσης της τοπικής ή εθνικής διαφοροποίησης»* (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 43).

Η τοπικοπαγκοσμιοποίηση χωρίζεται σε δυο αμφίδρομες κατευθύνσεις, την ομογενοποίηση και την ετερογενοποίηση. Η ομογενοποίηση έχει να κάνει με τη διάχυση του αθλήματος και την υιοθέτηση, από τους συλλόγους, των πρακτικών και των κανόνων που επιβάλουν οι ισχυρές ομάδες ή παράγοντες του ποδοσφαίρου. Παράδειγμα της ομογενοποίησης είναι η εφαρμογή ενός συγκεκριμένου ποδοσφαιρικού συστήματος, αυτό του «4-4-2», από αρκετές ομάδες και προπονητές, κάτι που έκανε πιο προβλέψιμο το παιχνίδι (Giulianotti R., & Robertson R., 2007: 170). Από την άλλη μεριά, η ετερογενοποίηση, περιλαμβάνει όλες τις πρακτικές που ακολουθούν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι προκειμένου να αναπτύξουν διακριτές πολιτισμικές ταυτότητες και να διαχωριστούν από εκείνες των αντιπάλων τους. Οι ποδοσφαιρικές ομάδες, επενδύοντας στην τοπική διαφοροποίηση, δημιουργούν την ταυτότητά τους και την ιστορία τους με βάση τα τραγούδια και τα σύμβολα των οπαδών κάνοντας επίκληση στη νοσταλγία και την παράδοση (Giulianotti R., & Robertson R., 2007: 170). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Nash, τα συνθήματα και τα τραγούδια που δημιουργούν οι οπαδοί είναι κάτι αντίστοιχο με τον εθνικό ύμνο και τα πατριωτικά τραγούδια μιας χώρας. Στη μία περίπτωση ενδυναμώνουν

την εθνική συνείδηση, ενώ στην άλλη ενδυναμώνουν την οπαδική ταυτότητα του συλλόγου και διαμορφώνουν σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των οπαδών (Nash R., 2000: 468-469).

Οι αλλαγές στο παγκόσμιο ποδόσφαιρο επηρεάζουν τις τοπικές ταυτότητες, οι οποίες, σε όλες τις περιπτώσεις, χαρακτηρίζονται από τοποφίλικα συναισθήματα με συμβολικό και υλικό περιεχόμενο. Στο επίπεδο του συμβολισμού, οι φίλαθλοι υπερασπίζονται την ιδιαίτερη σχέση που έχει η ομάδα με τον τόπο όπου βρίσκεται η έδρα της ενισχύοντας το συναισθηματικό δέσιμο μεταξύ τους, αλλά και τη συνοχή της κοινότητας (Van Houtum H., & Van Dam F., 2002: 236-237). Οι φίλαθλοι, υπερασπίζονται την τοπική ομάδα, ενώ αποκλείονται από την κοινότητα οι πολέμοί της. Παράλληλα, στις αποτυχίες αναζητούνται «εξιλαστήρια θύματα» (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 45). Η φήμη της ομάδας μετατρέπεται σε προϊόν, όπου τοπικοί επιχειρηματικοί όμιλοι το εκμεταλλεύονται και το προωθούν έξω από τα τοπικά σύνορα. Η ταυτοποίηση με την ομάδα βγαίνει από το ποδοσφαιρικό γήπεδο και περνάει σε εκδηλώσεις με κύριο χαρακτηριστικό την εμπορική εκμετάλλευση των συμβόλων της. Έτσι τα τοπικά σωματεία εφαρμόζουν επικοινωνιακές στρατηγικές που ο προσανατολισμός τους είναι αμφίδρομος. Η μια κατεύθυνση στοχεύει στην ενίσχυση των οικονομικών και πολιτισμικών δεσμών του συλλόγου με την τοπική κοινωνία, ενώ παράλληλα, προσπαθούν να επεκτείνουν την σφαίρα επιρροής τους διαμορφώνοντας εξωστρεφή δίκτυα επικοινωνίας (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 45). Στην Ελλάδα, οι μεγάλοι σύλλογοι της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης προσπαθούν να δημιουργήσουν οργανωμένους πυρήνες οπαδών σε άλλες περιοχές της χώρας, μια τακτική που ονομάζεται «υπερτοπικός επεκτατισμός». Βέβαια, αυτό συμβαίνει και σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου μεγάλες Ευρωπαϊκές ομάδες δημιουργούν οπαδικές κοινότητες σε άλλες

χώρες, μια στρατηγική «από-εδαφοποίησης της αθλητικής τους ταυτότητας» (Ζαϊμάκης Γ., 2013: 45). Αξίζει να σημειωθεί ότι η παραπάνω στρατηγική δεν θα μπορούσε να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα αν δεν συνέβαλαν τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο.

2.2.4 Όταν η ομάδα απομακρύνεται από την έδρα της

Το σύγχρονο ποδόσφαιρο, έχοντας επηρεαστεί από την εμπορευματοποίηση, τον καπιταλισμό και τη παγκοσμιοποίηση, έχει παρεκκλίνει από τις αξίες που είχε κατά τη περίοδο της γέννησής του. Τότε θα ήταν ανήκουστο, μια ομάδα να απομακρυνθεί από την έδρα της. Στη σημερινή εποχή, αυτό συμβαίνει σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες τις Αμερικής, είναι σύνηθες φαινόμενο μια ομάδα να φεύγει από την πόλη που ιδρύθηκε και να εγκαθίσταται σε μια άλλη, αρκετά χιλιόμετρα μακριά (Staudohar P., 1985: 728). Τι οδηγεί όμως μια ομάδα να φύγει από την τοπική κοινωνία, την οποία αντιπροσωπεύει και να εγκατασταθεί μια σε άλλη περιοχή; Η μη ύπαρξη αθλητικών εγκαταστάσεων στην περιοχή, η επέκταση σε μια πόλη με μεγαλύτερο πληθυσμό που μπορεί να αυξήσει τα έσοδα του συλλόγου από την εύρεση νέων οπαδών, είναι δυο από τους βασικότερους λόγους που οι διοικήσεις των ομάδων παίρνουν αυτήν την απόφαση (Staudohar P., 1985: 729-730).

Όσοι υπερασπίζονται την παραπάνω στρατηγική, επικαλούνται την ανάγκη να διατηρηθεί η ελεύθερη επιχειρηματικότητα. Αν και οι ομοσπονδίες ποδοσφαίρου λειτουργούν ως «καρτέλ» που ελέγχουν ποιοι εισέρχονται στο σύστημα και σε ποια περιοχή μπορούν να δραστηριοποιηθούν, η ελεύθερη αγορά αποτελεί πυλώνα του καπιταλισμού, δίνοντας τη δυνατότητα στους ιδιοκτήτες των ομάδων να αποφασίζουν εκείνοι το μέρος που θα βρίσκεται ο σύλλογος. Η επιλογή

μιας περιοχής που δεν είναι αθλητικά αναπτυγμένη, τη βοηθάει να αποκτήσει ο πληθυσμός της αθλητική συνείδηση, που σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν αδύνατο. Επιπλέον, αν ο πρόεδρος μιας ομάδας διαπιστώσει ότι η πόλη που βρίσκεται η ομάδα δεν έχει την υποστήριξη από την τοπική κοινωνία, είτε λόγω μειωμένου ενδιαφέροντος είτε λόγω περιορισμένης πληθυσμιακής ανάπτυξης, η φυγή της μπορεί να την ωφελήσει (Staudohar P., 1985: 731). Επιπλέον, η προειδοποίηση για φυγή της ομάδας, δίνει αφορμή για πίεση της τοπικής κοινωνίας στη δημιουργία νέων, σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων χωρίς το κόστος να επιβαρύνει την ομάδα. Ένας τελευταίος λόγος, αποτελεί η πιθανότητα να οδηγήσει στην εισχώρηση νέων κεφαλαίων από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της μετεγκατάστασης (Staudohar P., 1985: 731). Από την άλλη μεριά, όσοι εκφράζουν ανησυχίες για αυτή την πρακτική, επικαλούνται, αρχικά, τον κίνδυνο να επιβαρυνθεί η τοπική κοινωνία από τις δαπάνες δημοσίων πόρων για τη χρηματοδότηση αθλητικών εγκαταστάσεων. Επίσης, και το πιο σημαντικό, εκφράζουν τις ανησυχίες για την αποδιοργάνωση της τοπικής κοινωνίας λόγω της στέρησης από τους φανατικούς οπαδούς της αγαπημένης τους ομάδας. Επιπλέον η τοπική κοινωνία πλήττεται και σε δεύτερο βαθμό καθώς απομακρύνονται από εκείνη και οι οικογένειες των ποδοσφαιριστών και του τεχνικού επιτελείου που μπορούν να βοηθήσουν στην περεταίρω ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας (Staudohar P., 1985: 731). Όταν η πρόφαση για την απομάκρυνση της ομάδας είναι η έλλειψη αθλητικών εγκαταστάσεων, η τοπική κοινωνία δέχεται ένα είδος «πολιτικού εκβιασμού»: Ή δημιουργείτε καινούργιο γήπεδο για την ομάδα ή φεύγουμε. Τέλος, πλήγμα από την μετεγκατάσταση μια ομάδας σε άλλη πόλη δέχεται και το ίδιο το πρωτάθλημα στο οποίο συμμετέχει καθώς, δείχνει ότι είτε οικονομικά είτε διοικητικά, υπάρχουν προβλήματα που

δυσκολεύουν τη βιωσιμότητα των ομάδων, αναγκάζοντας τες να προβούν σε ανάλογες πρακτικές (Staudohar P., 1985: 731-732).

3. Ιστορικά στοιχεία

Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει ιστορικά στοιχεία σχετικά με την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου στη Λέσβο από τις αρχές του 1900. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται ιστορικά στοιχεία για την ΑΕΛ Καλλονής, την πρώτη ομάδα της Λέσβου που απομακρύνθηκε από το νησί όταν προβιβάστηκε στη Super League, τον Αιολικό Μυτιλήνης και το Σύνδεσμο Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης. Επίσης, γίνεται μια αναφορά και στο νομικό πλαίσιο που ορίζει την έδρα και τη βάση μιας επαγγελματικής ομάδας.

3.1 Η ιστορία του Λεσβιακού ποδοσφαίρου

Το ποδόσφαιρο στο νησί της Λέσβου έχει τις ρίζες του πριν από το 1906 και τη Γαλλική σχολή «Freres», που λειτουργούσε στη Μυτιλήνη. Η σχολή είχε οργανωμένο ποδοσφαιρικό τμήμα, με τους μαθητές της να παίζουν καθημερινά στο προαύλιο, ενώ στις γιορτές αγωνίζονταν σε γήπεδα έξω από την πόλη. Οργανωμένος σύλλογος όμως δεν υπήρχε μέχρι τη δεκαετία του 1910. Διάφοροι όμιλοι συγκροτούνταν, αλλά διαλύονταν σε μικρό χρονικό διάστημα (Μάκρας Σ., 1982: 16). Το 1914 ιδρύονται οι πρώτες ομάδες ποδοσφαίρου στη Λέσβο, που είναι ο Άρης και ο Άτλαντας, όπου με την Ομάδα Εφέδρων Μυτιλήνης αποτελούσαν τους μοναδικούς συλλόγους στο νησί. Γι' αυτό το λόγο και οι αναμετρήσεις που διεξάγονταν

μεταξύ τους ήταν τόσο έντονες που είχαν χαρακτήρα αγώνα πρωταθλήματος. Μάλιστα, οι ποδοσφαιριστές των ομάδων αυτών, έδιναν αγώνες ως μικτή Μυτιλήνης με ναυτικούς αγγλικών πλοίων που έφταναν στη Λέσβο (Μάκρας Σ., 1982: 16). Με την έναρξη της μικρασιατικής εκστρατείας, οι παραπάνω ομάδες διαλύθηκαν εκτός από τον Άρη. Από το 1923 και μετά αρχίζουν να ιδρύονται αρκετές ομάδες, οπότε, κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη συγκρότησης ενός οργανισμού για διεξαγωγή πρωταθλήματος. Αυτό συνέβη το 1926 με την ίδρυση της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Μυτιλήνης (ΕΠΟΜ), η οποία μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μετονομάστηκε σε Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Λέσβου (ΕΠΣΛ). Το 1962 δημιουργείται το πρωτάθλημα της Β' Εθνικής κατηγορίας. Η Λέσβος εκπροσωπείται από τρεις ομάδες, τον Αχιλλέα, τον Άρη και τον Παλλεσβιακό. Από τότε η Λέσβος είχε σχεδόν κάθε χρόνο εκπροσώπηση στη συγκεκριμένη κατηγορία μέχρι το 1986 και την τελευταία σεζόν του Αιολικού (Μάκρας Σ., 1982: 39). Στη συνέχεια, θα χρειαστούν 24 χρόνια, με την Αθλητική Ένωση Λεκανοπεδίου Καλλονής (ΑΕΛΚ) να αγωνίζεται από το 2010 στη Β' Εθνική, και αποκορύφωμα τις σεζόν 2013-14 με 2015-16 όπου αγωνίστηκε στη Super League, αποτελώντας και την μοναδική ομάδα του νησιού που φτάνει στη μεγάλη κατηγορία του ελληνικού ποδοσφαίρου. Από το 2017 το ποδόσφαιρο στη Λέσβο αρχίζει να φθίνει. Οι ομάδες μειώνονται, ποδοσφαιριστές δεν βρίσκονται εύκολα και το κόστος λειτουργίας των ομάδων αυξάνεται. Ένα μεγάλο πρόβλημα για τις ομάδες ήταν τα γήπεδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι το 2020 διεξάγονταν αγώνες των τοπικών πρωταθλημάτων σε χωμάτινους αγωνιστικούς χώρους. Παρ' όλο που πλέον σχεδόν σε όλα τα ποδοσφαιρικά γήπεδα έχει στρωθεί πλαστικός τάπητας, η κατάσταση δεν έχει αλλάξει, με τις ομάδες που δηλώνουν συμμετοχή στις τοπικές κατηγορίες να λιγοστεύουν.

3.1.1 Η περίπτωση της Α.Ε.Α. Καλλονής

Η Αθλητική Ένωση Λεκανοπεδίου Καλλονής ή Α.Ε.Α.Κ, όπως ήταν γνωστή στον κόσμο του νησιού της Λέσβου, δημιουργήθηκε το 1994 στην Καλλονή Λέσβου, ένα χωριό δυο χιλιάδων κατοίκων, στο κέντρο του νησιού. Η γέννηση της οφείλεται στη συγχώνευση δυο ομάδων, του ποδοσφαιρικού τμήματος του Αρισβαίου Καλλονής και του Απόλλων Δαφίων. Για να κατανοήσουμε καλύτερα τις ομάδες, η Καλλονή βρίσκεται στους πρόποδες δυο βουνών και γύρω της υπάρχουν πέντε οικισμοί. Τα Δάφια και η Αρίσβη αποτελούν δυο από αυτούς τους οικισμούς. Σκοπός της συγχώνευσης ήταν να δημιουργηθεί μία ομάδα όπου θα την στελεχώνουν ποδοσφαιριστές από τα γύρω χωριά, εξ ου και ο όρος «Λεκανοπέδιο» στην ονομασία της. Έδρα της ομάδας ήταν το Δημοτικό Στάδιο Καλλονής «Κώστας Κεντέρης». Ο κόσμος της περιοχής ήταν δίπλα στο σύλλογο τόσο ως φίλαθλοι, όσο και ως ποδοσφαιριστές. Η δημιουργία της, λοιπόν, κατάφερε να ενώσει τους κατοίκους των περιοχών, όπως ήταν και ο σκοπός της συγχώνευσης των δύο ομάδων. Το 1996, η ομάδα κερδίζει την άνοδό της στην Δ' Εθνική κατηγορία χωρίς ωστόσο επιτυχία, αφού υποβιβάστηκε στο τέλος της σεζόν. Το 2009, πετυχαίνει την άνοδο στην Γ' Εθνική κατηγορία και την επομένη χρονιά, καταφέρνει να προβιβαστεί στην Β' Εθνική κατηγορία για πρώτη φορά στην ιστορία της. Από τότε η έδρα της ομάδας άλλαξε, λόγω της ακαταλληλότητας του Δημοτικού Σταδίου Καλλονής ως προς την διεξαγωγή αγώνων Β' κατηγορίας και μεταφέρθηκε σαράντα οκτώ χιλιόμετρα μακριά, στην πόλη της Μυτιλήνης. Αρκετοί από την τοπική κοινωνία ήταν αρνητικοί στη μεταφορά της έδρας λόγω της αντιπαλότητας που υπήρχε με τις ομάδες της Μυτιλήνης, όμως δεν υπήρχε άλλη λύση. Αγωνίστηκε δυο χρονιές στην Β' Εθνική και έπειτα έγινε το «θαύμα». Η Καλλονή έφτασε στη Super League. Είναι η μοναδική ομάδα του νησιού μέχρι σήμερα που καταφέρνει

να αγωνιστεί στα «μεγάλα σαλόνια» του ελληνικού πρωταθλήματος. Ο κόσμος σε όλα τα χωριά βγήκε στους δρόμους. Ακόμη και κάτοικοι της Μυτιλήνης. Φάνηκε λοιπόν, ότι για πρώτη φορά, μία ομάδα θα μπορούσε να ενώσει όλους τους Λέσβιους. Η πρώτη χρονιά στη Super League ήταν επιτυχημένη, με την ομάδα να διατηρείται στην κατηγορία παίζοντας παρ' όλ' αυτά, όλα τα παιχνίδια της σε γήπεδα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, διότι το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης δεν ήταν έτοιμο να φιλοξενήσει αγώνα της μεγάλης κατηγορίας (Εφημερίδα Έθνος, 30 Νοεμβρίου 2013). Παράλληλα, δημιουργήθηκε ο σύνδεσμος φιλάθλων «Blue Sardines» από Λέσβιους της Αθήνας, οι οποίοι ακολουθούσαν την ομάδα σε όλους τους «εντός έδρας» αγώνες. Την δεύτερη χρονιά, το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης ήταν έτοιμο και η Καλλονή πλέον είχε τη δική της έδρα. Η ομάδα κατάφερε να διατηρηθεί για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά στη μεγάλη κατηγορία του ελληνικού ποδοσφαίρου, με τον κόσμο να έρχεται στη Μυτιλήνη για να τη δει ακόμη και από το πιο απομακρυσμένο χωριό. Το μέλλον της όμως, ήταν δυσοίωνο. Η Καλλονή είχε αρχίσει να αντιμετωπίζει σημαντικά οικονομικά προβλήματα τα τελευταία χρόνια της αγωνιστικής παρουσίας της, τα οποία γιγαντώθηκαν με τη συμμετοχή της στην απαιτητική κατηγορία της Super League. Η ομάδα είχε πολύ μικρότερα έσοδα συγκριτικά με τα έξοδα και το πρόβλημα των συνεχών μετακινήσεων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη για τα εντός έδρας ματς, μέχρι να καταφέρει να αγωνιστεί στο Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης, επιδείνωσαν ακόμη περισσότερο την ήδη επιβαρυνόμενη κατάσταση. Έτσι υποβιβάστηκε στην Β' Εθνική κατηγορία, όπου ήταν και η τελευταία της σεζόν, αφού στο τέλος του πρωταθλήματος ανακοινώθηκε η διάλυση της (www.aelk.gr). Πλέον, εν έτη 2024 στο Δημοτικό Στάδιο Καλλονής, προπονούνται και αγωνίζονται μόνο οι ακαδημίες της ομάδας που ήταν το μοναδικό που διασώθηκε από εκείνη. Εν κατακλείδι, η τοπική κοινωνία κατάφερε να ενωθεί για την Καλλονή, ήταν δίπλα της σε όλες τις

περιφερειακές κατηγορίες, όμως, η απόφαση να απομακρυνθεί από το χωριό της Καλλονής την έφθειρε και οικονομικά και ιδεολογικά μέχρι τον αφανισμό της.

3.2 Η ιστορία του Αιολικού Μυτιλήνης

Ο Αθλητικός Εκπολιτιστικός Ποδοσφαιρικός Σύλλογος Αιολικός (ΑΕΠΣ Αιολικός), ιδρύθηκε στις 17 Αυγούστου του 1975 ύστερα από τη συγχώνευση δυο ιστορικών ομάδων της Μυτιλήνης, του Απόλλωνα και του Άτλαντα, που μέχρι εκείνη την εποχή πρωτοστατούσαν στο τοπικό πρωτάθλημα (www.aiolikos.gr). Το σήμα της ομάδας είναι μια κυανόλευκη ασπίδα, την οποία πλαισιώνουν δυο φύλλα δάφνης. Τα βασικά χρώματα της ομάδας καθιερώθηκαν από το μπλε και το λευκό του Απόλλωνα, ενώ το κίτρινο του Άτλαντα συμπληρώνει υποστηρικτικά. Ο «Αιολικός» είναι μια ονομασία στην οποία περιέχονται οι λέξεις Αιγαίο, Μικρασία, Ελλάδα και Λέσβος (www.aiolikos.gr). Προέρχεται από τους Αιολείς, μια από τις τέσσερις φυλές του ελλαδικού χώρου σύμφωνα με τους ιστορικούς. Οι Αιολείς, ήταν ένας λαός που αρχικά ασχολούνταν με τη γεωργία, όμως κατά το τέλος της Μυκηναϊκής Εποχής αποίκισαν στα νησιά του βορείου Αιγαίου και στα απέναντι παράλια της Μικράς Ασίας. Κατά την περίοδο από το 1110 με 1000 π.χ., οι Αιολείς βοήθησαν στην ανάπτυξη του νησιού δίνοντας τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους (www.aiolikos.gr).

Η ποδοσφαιρική ομάδα είναι η πιο διακεκριμένη στη Λέσβο. Τη σεζόν 1981-82, ο Αιολικός κατακτά το Κύπελλο Ερασιτεχνών Ελλάδας και στέφεται πρωταθλητής της Εθνικής Ερασιτεχνικής Κατηγορίας με 51 βαθμούς, κερδίζοντας την άνοδο στη Β' Εθνική για πρώτη φορά στην ιστορία του, καταφέροντας μάλιστα να διατηρηθεί σε αυτήν

τερματίζοντας στην 9^η θέση. Η δημιουργία, ωστόσο της Γ' Εθνικής, βρίσκει τον Αιολικό σε αυτή τη κατηγορία την αγωνιστική περίοδο του 1983-84, όπου καταφέρνει να στεφθεί ξανά πρωταθλητής και να προβιβαστεί εκ νέου στη Β' Εθνική, για να παραμείνει για δυο σεζόν (www.aiolikos.gr). Στη συνέχεια, θα πρέπει να φτάσουμε στο 2002 προκειμένου να βρεθεί η επόμενη διάκριση της ομάδας. Εκείνη τη χρονιά κατέκτησε για δεύτερη φορά το Κύπελο Ερασιτεχνών επικρατώντας, στο Εθνικό Στάδιο Λιβαδειάς, του Αλμωπού Αριδαίας με σκορ 4-2. Το 2004 για τον ίδιο θεσμό, φτάνει ως τον τελικό όπου θα ηττηθεί από τον Α.Ο. Χαϊδαρίου με 3-0 (www.aiolikos.gr). Από το 2010 βρίσκεται στη σκιά της Καλλονής, αγωνιζόμενος όμως, συνεχώς στη Γ' Εθνική κατηγορία. Την αγωνιστική περίοδο 2020-21, ο Αιολικός διεκδικεί την άνοδο στις επαγγελματικές κατηγορίες μετά από πολλά χρόνια. Ισοβαθμεί στην πρώτη θέση με τη Θύελλα Ραφίνας και χάνει το εισιτήριο για τα playoffs ανόδου λόγω της διαφοράς τερμάτων. Έτσι φτάνουμε στη σεζόν 2022-23. Η διοίκηση της ομάδας επικαλούμενη την αδράνεια της τοπικής εξουσίας να καλύψει τις απαιτήσεις της ομάδας όσον αφορά τα προπονητικά κέντρα και δεδομένου ότι έχει σαν στόχο την άνοδο στη Super League 2, απομακρύνει τον Αιολικό από τη Λέσβο. Μετακομίζει στην Αθήνα όπου λαμβάνουν χώρα οι προπονήσεις και επιστρέφει στη Μυτιλήνη μόνο για τα εντός έδρας παιχνίδια. Είναι μια απόφαση που δημιουργεί αρκετές αντιδράσεις στην τοπική κοινωνία της Μυτιλήνης. Στο αγωνιστικό κομμάτι, ο σύλλογος της Λέσβου κατακτά την πρώτη θέση στον 4^ο όμιλο της Γ' Εθνικής και συμμετέχει στα playoffs ανόδου. Εκεί, αποδεικνύεται η καλύτερη ομάδα της κατηγορίας και επιστρέφει στη Β' Εθνική κατηγορία μετά από 37 χρόνια (www.aiolikos.gr). Φέτος, στο πρωτάθλημα της Super League 2, ο Αιολικός τερμάτισε στην προτελευταία θέση του πρωταθλήματος της κανονικής διάρκειας, κάτι που τον οδήγησε στα

playoffs υποβιβασμού. Εκεί δεν κατάφερε κάτι καλύτερο, με αποτέλεσμα να υποβιβαστεί στις ερασιτεχνικές κατηγορίες και τη Γ' Εθνική.

3.3 Η ιστορία του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης

Ο Σύνδεσμος Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης, Θύρα 3, ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1982, καλύπτοντας το πάθος και την ανάγκη για την στήριξη του Αιολικού από τους φιλάθλους της Λέσβου που εκείνη την εποχή αγωνιζόταν στη Β' Εθνική κατηγορία, απασχολώντας τα τοπικά και αθηναϊκά ΜΜΕ καθημερινά (www.aiolikos.gr). Σε όλ' αυτά τα χρόνια, ο σκοπός του συνδέσμου είναι *«η στήριξη της ομάδας μας εντός και εκτός αγωνιστικού χώρου και η προβολή της Αιολικής Ιδέας»* (www.aiolikos.gr). Λόγω της φύσης της ομάδας η οποία είχε ερασιτεχνικό χαρακτήρα, οι δράσεις του συνδέσμου ήταν προς όφελος της εκάστοτε διοίκησης του Αιολικού και όχι να προβληθεί εκείνος. Παραρτήματα του συνδέσμου αποτέλεσαν η «Θύρα Ντουβάρ», οι «Blue Dragons» και το «ΑΙΟ Λουτρά Club». Με κεντρικό σύνθημα «Στις χαρές και στις λύπες μαζί», τα μέλη του συνδέσμου ακολούθησαν τον Αιολικό σε κάθε γωνιά της Ελλάδας και δεν τον εγκατέλειψαν ούτε στα πέτρινα χρόνια όπου η ομάδα αγωνιζόταν στο τοπικό πρωτάθλημα. Μέχρι το 1995, ο σύνδεσμος δεν στεγάζεται σε συγκεκριμένο χώρο στην πόλη της Μυτιλήνης. Έτσι κρίνεται επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας γραφείων, το οποίο επιτυγχάνεται το 1996, όπου και στεγάζεται σε κοντινή απόσταση από την έδρα της ομάδας, το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης. Αξίζει να σημειωθεί ότι, στα γραφεία του συνδέσμου διατηρούνται και τα τρόπαια του Αιολικού, καθώς η ομάδα δεν έχει δικό της χώρο εκτός του Δημοτικού Σταδίου. Τέλος, το Σεπτέμβριο του 2012 φεύγει από τη ζωή ο προπονητής του τμήματος μπάσκετ του συλλόγου, Δημήτρης Κουκέλλης. Το τμήμα βρέθηκε αντιμέτωπο με την κατάρρευση

όμως, τα μέλη του συνδέσμου αναλαμβάνουν τις τύχες του και η ομάδα διασώζεται (www.aiolikos.gr).

3.4 Νομικό Πλαίσιο

Θα αναρωτηθεί κανείς, πως είναι δυνατόν μια ομάδα να αποχωρεί από τον τόπο της και να πηγαίνει αλλού; Ή με ποιο δικαίωμα η διοίκηση μιας ομάδας την ξεριζώνει από την πόλη της; Δεν υπάρχει κάποιο νομοθετικό πλαίσιο που να απαγορεύει τέτοιες πράξεις; Διαβάζοντας την προκήρυξη του πρωταθλήματος της Super League 2 για την αγωνιστική περίοδο 2023-24, στην οποία συμμετέχει ο Αιολικός, δεν αναφέρεται πουθενά ότι η βάση της ομάδας οφείλει να είναι στην περιοχή που εδρεύει. Επομένως, η διοίκηση του Αιολικού αποφάσισε η ομάδα να έχει τη βάση της εκτός νησιού, χωρίς να αντιτίθεται σε κάποιο κανονισμό. Στην προκήρυξη του πρωταθλήματος όμως, όπως και στον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου, υπάρχει άρθρο που αφορά το γήπεδο της εκάστοτε ομάδας. Έτσι, *«Για την έγκυρη συμμετοχή μιας ομάδας σε Πρωτάθλημα που διοργανώνεται από τις επαγγελματικές ενώσεις, είναι απαραίτητη η δήλωση τουλάχιστον ενός γηπέδου ως κύρια έδρα»* (Προκήρυξη Πρωταθλήματος Super League 2 2023-24: 4). Για τον Αιολικό Μυτιλήνης, ως έδρα δηλώθηκε το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης, όπου αγωνίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια της κανονικής περιόδου. Για τα play out, οι διοικούντες της ΠΑΕ δήλωσαν ως έδρα το γήπεδο της Αριδαίας. Σύμφωνα με την προκήρυξη της Super League 2 *«Κατά τη διάρκεια του Πρωταθλήματος, εάν ομάδα από ενδεχόμενη αδυναμία (η οποία θα οφείλεται αποκλειστικά και μόνο σε λόγους ακαταλληλότητας του γηπέδου ή ανάκλησης της άδειας λειτουργίας του γηπέδου ή σε λόγους ανωτέρας βίας), δεν μπορεί να αγωνιστεί στην κύρια έδρα της (η ακαταλληλότητα θα διαπιστώνεται από τη διοργανώτρια), τότε με απόφαση της διοργανώτριας θα αγωνίζεται είτε στην εναλλακτική έδρα*

που έχει δηλώσει είτε στο γήπεδο που θα ορίζει η διοργανώτρια» (Προκήρυξη Πρωταθλήματος Super League 2 2023-24: 5). Επιπλέον, στον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου αναφέρεται ότι «Κατ' εξαίρεση και για λόγους λειτουργίας του VAR ή ακαταλληλότητας ή ανάκλησης της άδειας του γηπέδου και προκειμένου να ικανοποιηθούν οι διατάξεις του κανονισμού αδειοδότησης για την καταλληλότητα του γηπέδου, η ΠΑΕ θα μπορεί να δηλώσει εναλλακτική έδρα και εκτός της διοικητικής περιφέρειας που ανήκει, προκειμένου να αποφευχθεί οποιοδήποτε κώλυμα διεξαγωγής του αγώνα που αφορούν στο γήπεδο» (ΚΑΠ, Άρθρο 8: 16). Μετά την αλλαγή της έδρας, ο Δήμος Μυτιλήνης, ο οποίος παραχωρεί το Δημοτικό Στάδιο στον Αιολικό, σε ανακοίνωση του δηλώνει ότι «Με λύπη παρακολουθούμε τα τελευταία 24ωρα τις εξελίξεις στον Αιολικό Μυτιλήνης, με την απόφαση της διοίκησης να αγωνιστεί η ομάδα στους αγώνες των play out της Super League 2 χρησιμοποιώντας ως έδρα το γήπεδο της Αριδαίας. Απόφαση ακατανόητη από τη στιγμή που δεν συντρέχει κανένας απολύτως λόγος που να καθιστά το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης, στο οποίο και αγωνιζόταν καθ' όλη τη διάρκεια της κανονικής περιόδου, ακατάλληλο» (www.sportlesvos.gr). Παραμένει άγνωστος, λοιπόν, ο λόγος που επικαλέστηκε η διοίκηση της ΠΑΕ προκειμένου να αλλάξει η έδρα της ομάδας.

4. Μεθοδολογία έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας, όπου διεκπεραιώθηκε με τη χρήση ποιοτικής μεθοδολογίας. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν συνεντεύξεις, συμμετοχική

παρατήρηση καθώς και αναζήτηση αρχειακού υλικού. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις διαδικασίες και στις ερευνητικές τεχνικές που ακολουθήθηκαν με στόχο την αξιοποίηση των συνεντεύξεων με τα μέλη του συνδέσμου, την παρατήρηση τους στην κερκίδα και του αρχειακού υλικού που συλλέχτηκε.

Παρά το γεγονός ότι ο ερευνητής ήρθε σε επαφή με μέλη του ΣΦΑΜ το Σεπτέμβριο, προηγουμένως είχε ξεκινήσει μια προ-ερευνητική διαδικασία, από τον αγώνα με τον Πανιώνιο. Διεξήχθη μια αρχειακή έρευνα του τοπικού τύπου που περιλάμβανε άρθρα, ακόμη και από την προηγούμενη σεζόν που η ομάδα αγωνιζόταν στη Γ' Εθνική, προκειμένου, ο ερευνητής να έχει μια ολοκληρωμένη άποψη πριν έρθει σε επαφή με το ΣΦΑΜ.

4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Αρκετές φορές ο ερευνητής επιδιώκει να μελετήσει μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων σε βάθος. Επιδιώκει, λοιπόν την ολιστική μελέτη του φαινομένου που τον ενδιαφέρει. Για να μελετηθεί αυτό το θέμα, χρησιμοποιούνται μεθοδολογίες γνωστές με τον όρο ποιοτική έρευνα (Παπαναστασίου Ε., & Παπαναστασίου Κ., 2016: 221). Η ποιοτική έρευνα έχει ως βασική προϋπόθεση ότι κάθε άτομο της ομάδας που ερευνάται είναι μοναδικό και αξίζει να μελετηθεί. Επιπλέον, η ποιοτική έρευνα χρησιμοποιεί μεθόδους που είχαν χρησιμοποιηθεί στην Κοινωνιολογία και την Ανθρωπολογία (Παπαναστασίου Ε., & Παπαναστασίου Κ., 2016: 221). Η ποιοτική έρευνα αποτελεί έναν γενικό όρο που αναφέρεται σε προσεγγίσεις όπως η εθνογραφική, η περιπτωσιακή, η νατουραλιστική και η επιτόπια.

Τα εθνογραφικά δεδομένα συγκροτήθηκαν από τις παρατηρήσεις και τις σημειώσεις που προέκυψαν στο πλαίσιο εθνογραφικής έρευνας που

ξεκίνησε στις 30/04/23 και διήρκεσε έως τις 18/05/24 με επίκεντρο τη Μυτιλήνη Λέσβου. Όπως έχει αναφερθεί ήδη, η σχέση του ερευνητή με την Μυτιλήνη σχετίζεται με τον κλασικό αθλητισμό. Όμως, το πώς επηρεάστηκαν οι φίλαθλοι του Αιολικού από την αποχώρηση της ομάδας και πώς άλλαξε η καθημερινότητά τους, τον ώθησαν να ασχοληθεί με το παρόν θέμα. Από πλευράς μεθοδολογικού ενδιαφέροντος η οικειότητα με τη ζωή στην πόλη αυτή επιτρέπει αυτό που περιγράφει η Γκέφου-Μαδιανού (2011, σ. 31-33) ως τη δυνατότητα να έρχονται πιο κοντά ο ερευνητής με τις ανησυχίες των κατοίκων μειώνοντας την απόσταση μεταξύ τους και εξισορροπώντας ως ένα βαθμό ζητήματα ιεραρχίας στις σχέσεις παρατηρητή και παρατηρούμενου. Έχει υποστηριχτεί ότι το οικείο περιβάλλον επιτρέπει και ως ένα βαθμό, απαιτεί, την ενεργό συμμετοχή του ερευνητή στα ζητήματα που απασχολούν τις «δικές» μας κοινωνίες (Eriksen, 2007). Η ανθρωπολογία και ένας μεγάλος αριθμός των ερευνητών που την ασκούν, έχουν δώσει το έναυσμα προς αυτή τη κατεύθυνση ήδη από τις αρχές του 1980. Δίχως να εξοβελίζεται η μελέτη των μη οικείων κοινωνιών, η στροφή προς τις οικείες έδωσε τη δυνατότητα να αναπτυχθεί η ερευνητική πρακτική σε μία σειρά από νέους τρόπους μελέτης (Γκέφου-Μαδιανού, 2011).

Η παρούσα έρευνα συνδυάζει εργαλεία ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων συλλογής δεδομένων, κινούμενη σε διαφορετικούς χώρους, ακολουθώντας το αντικείμενο μελέτης της, τα μέλη του ΣΦΑΜ. Πιο συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια της εθνογραφικής έρευνας συνδυάστηκαν η συμμετοχική παρατήρηση, οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις, προσωπικές, με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου που είχαν προετοιμαστεί από πριν, καθώς και συζητήσεις με τα μέλη του συνδέσμου στα γραφεία του ΣΦΑΜ. Παράλληλα, διεξήχθη αρχειακή έρευνα όπου συλλέχτηκαν φωτογραφίες από τα γραφεία του συνδέσμου και από πανό που αναρτώνται στους

αγώνες. Σε αυτήν συμπεριλαμβάνονται και συνθήματα. Όλα αυτά βοήθησαν τον ερευνητή να δημιουργήσει την οπαδική ταυτότητα των μελών του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης.

4.2 Συνεντεύξεις

Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν σε έξι άτομα που ανήκουν στο σύνδεσμο φιλάθλων του Αιολικού. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων, ο ερευνητής τους έδωσε τη δυνατότητα να επιλέξουν ψευδώνυμο, ενώ έχουν αφαιρεθεί τμήματα των απαντήσεων που μπορεί να γνωστοποιήσουν τον συμμετέχοντα. Παρακάτω παρουσιάζεται πίνακας με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.

Πίνακας 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ψευδώνυμο	Ηλικία	Καταγωγή	Διαμονή	Ιδιότητα στο σύνδεσμο	Σπουδές
Εισπράκτορας	36	Μυτιλήνη Λέσβου	Μυτιλήνη Λέσβου	Οργανωτική	Τρι/θμια
Καζαμπούμπου	39	Μυτιλήνη Λέσβου	Μυτιλήνη Λέσβου	Μέλος	Τρι/θμια
Κλάους	29	Μυτιλήνη Λέσβου	Μυτιλήνη Λέσβου	Οργανωτική	Μετ/χιακο
Ραβανέλλης	50	Μυτιλήνη Λέσβου	Μυτιλήνη Λέσβου	Οργανωτική	Τρι/θμια
Rabbit	23	Μυτιλήνη Λέσβου	Μυτιλήνη Λέσβου	Μέλος	Δε/θμια
Μάλμπασα	38	Μυτιλήνη Λέσβος	Μυτιλήνη Λέσβου	Οργανωτική	Τρι/θμια

Κριτήριο επιλογής των ατόμων ήταν η ηλικία, η θέση που κατέχουν στο σύνδεσμο και η διάρκεια ενασχόλησής τους με εκείνον. Γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκαν τέσσερα άτομα άνω των 35 ετών, εκ των οποίων τα τρία έχουν οργανωτική θέση και μεγαλύτερη δράση στο σύνδεσμο. Τα υπόλοιπα δύο ήταν κάτω των 30 ετών με μικρότερη δράση στο σύνδεσμο εκ των οποίων το ένα κατείχε οργανωτική θέση.

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα στα γραφεία του συνδέσμου, μετά τον υποβιβασμό του Αιολικού από τη Super League 2. Πιο συγκεκριμένα, οι τέσσερις πρώτες συνεντεύξεις πάρθηκαν στις 09/05, ενώ οι άλλες δύο στις 18/05. Η αρχική επικοινωνία με τα μέλη του συνδέσμου έγινε στις 02/09/2023. Ο ερευνητής επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τον «Μάλμπασα» και τον «Ραβανέλλη» όπου έγινε γνωστή η ταυτότητα του, ο σκοπός της έρευνας και η επιθυμία του για συμμετοχή στους αγώνες της ομάδας και η διενέργεια συνεντεύξεων. Η ανταπόκριση ήταν θετική και από τους δύο, οπότε και κανονίστηκε ένα πρώτο ραντεβού στα γραφεία του συνδέσμου για τη γνωριμία.

Ο πρώτος που έδωσε συνέντευξη ήταν ο «Εισπράκτορας». Είναι 36 ετών με καταγωγή και διαμονή στη Μυτιλήνη Λέσβου και αυτή τη στιγμή δεν εργάζεται. Είναι στο σύνδεσμο 14 χρόνια. Το δέσιμο με την ομάδα ξεκίνησε από το δημοτικό αναφέροντας «... είναι η μεγαλύτερη ομάδα του νησιού και είχαμε κάποιες εμπειρίες όπως, ο τηλεβόας που περνούσε από τα σπίτια μας όταν πηγαίναμε στο δημοτικό για να ανακοινώσει την αναγγελία του αγώνα. Είναι κάτι που σε κάνει να δεθείς με αυτήν την ομάδα. Βέβαια, δεν ήμουν ο κλασικός φίλαθλος που τον πήρε ο πατέρας του και τον πήγε στο γήπεδο για να πάρει το μικρόβιο. Εγώ πήγα μόνος μου στο γήπεδο, στο λύκειο και παρακολουθούσα τον αγώνα από τη θύρα των οργανωμένων μέσα στο χαμό».

Ο δεύτερος συμμετέχων στην έρευνα, ο «Καζαμπούμπου», ιδιωτικός υπάλληλος, είναι 39 ετών με καταγωγή από τη Μυτιλήνη Λέσβου. Μένει στη Θερμή, ένα χωριό έξω από τη Μυτιλήνη και αποτελεί μέλος του συνδέσμου εδώ και 20 χρόνια. Στην ερώτηση για το πως έγινε Αιολικός απάντησε «... κακά τα ψέματα, κατά την ενηλικίωσή μου όταν ασχολήθηκα με το ποδόσφαιρο το μόνο που άκουγες ήταν αυτό: Αιολικός, Αιολικός, Αιολικός. Δεν υπήρχε κάτι άλλο να μπορείς να δεις. Δεν υπήρχαν τηλεοράσεις όπως υπάρχουν τώρα που μπορείς να δεις τα πάντα από το σπίτι σου. Υπήρχε μόνο το γήπεδο. Έκανε και μια προσπάθεια η ομάδα να προσεγγίσει τους μαθητές στα σχολεία οπότε εκεί έγινε το πρώτο bonding».

Το τρίτο μέλος, ο «Κλάους», είναι 29 ετών με καταγωγή και διαμονή στη Μυτιλήνη. Είναι δημόσιος υπάλληλος και στο σύνδεσμο βρίσκεται εδώ και 9 χρόνια. Έγινε Αιολικός λόγω του πατέρα του «... Αιολικός έγινα από τον πατέρα μου. Ήταν ομάδα του νησιού. Ο πατέρας μου πήγαινε και στην Αθήνα και παρακολουθούσε αγώνες τότε που ο Αιολικός ήταν στα μεγαλεία του, στη Β' Εθνική. Η Αθήνα τότε γέμιζε, μπορεί να είχε και 10 χιλιάδες κόσμο. Και με είχε πάρει και σε ένα παιχνίδι κυπέλου το οποίο θυμάμαι χαρακτηριστικά Αιολικός – Εργοτέλης που είχε γίνει εδώ, με το γήπεδο να είναι γεμάτο. Δεν έπεφτε καρφίτσα, ήταν κυριολεκτικά κρεμασμένοι και στα ντουβάρια. Από τότε μπήκε το μικρόβιο και μετά πήγαινα μόνος μου».

Συνεχίζοντας, ο «Ραβανέλλης» αποτελεί το μακροβιότερο μέλος στο σύνδεσμο. Ξεκίνησε από το 1996, και μετράει 28 χρόνια δράσης. Η καταγωγή του είναι από ένα χωριό της Λέσβου αλλά μένει στη Μυτιλήνη και εργάζεται ως ιδιωτικός υπάλληλος. Στην ερώτηση για το πως έγινε Αιολικός απάντησε «... εγώ δεν ήμουν Αιολικός γιατί μεγάλωσα στο χωριό..., όμως επειδή μου άρεσε το ποδόσφαιρο ερχόμουν στη Μυτιλήνη να δω αγώνες και μέσω φίλων μου πήγαμε μια, δυο, τρεις φορές στο γήπεδο

όπου προσεγγίστηκα και από παλιότερα μέλη του συνδέσμου για να τους βοηθήσω και έκτοτε κόλλησα. Είναι ένα μικρόβιο που σου κολλάει».

Ο «Rabbit» αποτελεί το νεαρότερο συμμετέχοντα με ηλικία 23 ετών. Με καταγωγή και διαμονή στη Μυτιλήνη διατηρεί επιχείρηση στην πόλη, ενώ αποτελεί μέλος του συνδέσμου εδώ και 5 χρόνια. Όπως και ο Κλάους, έγινε Αιολικός χάρη στον πατέρα του «... Μια Κυριακή ξύπνησα το πρωί και μου λέει ο πατέρας μου σήμερα θα πάμε γήπεδο. Εγώ δεν είχα ξανά πάει ποτέ σε γήπεδο και ήταν από τις ωραίες εποχές όπου ο Ταρλάς ήταν γεμάτος. Ήταν ένα παιχνίδι για τη Γ' Εθνική, όμως είχε συμβεί ένα δυσάρεστο γεγονός το οποίο μου έχει μείνει χαραγμένο. Ο τερματοφύλακός της ομάδας μας και αγαπημένος μου παίχτης έβγαλε τον ώμο του. Οπότε κάθε Κυριακή ρωτούσα τότε παίζει η ομάδα για να πάμε στο γήπεδο να δω αν είναι καλά».

Τέλος, ο «Μάλμπασα», με τον οποίο έγινε και η αρχική επικοινωνία του ερευνητή, είναι 38 ετών με καταγωγή και διαμονή στη Μυτιλήνη Λέσβου. Είναι ιδιωτικός υπάλληλος και έγινε Αιολικός λόγω της παρέας του «...Από μικρή ηλικία όταν πηγαίναμε ακόμα σχολείο, ξεκινήσαμε να πηγαίνουμε στο γήπεδο και έτσι κολλήσαμε». Επιπλέον από το 2011 έχει ενεργό συμμετοχή και στο τμήμα μπάσκετ του συλλόγου, βοηθώντας στην εξέλιξή του.

4.3 Συμμετοχική παρατήρηση

Η συμμετοχική παρατήρηση περιλαμβάνει τη διαδικασία της προετοιμασίας του αγώνα, την παρακολούθηση των εντός έδρας αγώνων του Αιολικού από την εξέδρα που βρίσκονται τα μέλη του συνδέσμου φιλάθλων και τη διαμαρτυρία που έκαναν οι φίλαθλοι έξω από το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης, στον πρώτο «εντός έδρας» αγώνα του

Αιολικού μακριά από το γήπεδό του. Οι αγώνες που παρακολούθησε ο ερευνητής είναι οι παρακάτω:

Αιολικός – ΑΕΛ 15/10/2023

Αιολικός – Νίκη Βόλου 15/11/2023

Αιολικός – Καμπανιακός 26/11/2023

Αιολικός – Ηρακλής 10/12/2023

Αιολικός – Κοζάνη 17/12/2023

Αιολικός – Αναγέννηση Καρδίτσας 07/01/2024

Αιολικός – ΠΑΟΚ Β 21/01/2024

Αιολικός – Λεβαδειακός 10/02/2024 0-3

Αιολικός – Απόλλων Πόντου 18/02/2024

Στους παραπάνω αγώνες, ο ερευνητής κατέγραψε πληροφορίες σχετικά με το σύνολο των μελών του συνδέσμου, τον οπαδικό λόγο που χρησιμοποιούν, τη συμπεριφορά τους κατά τη διάρκεια του αγώνα και διάφορες οργανωτικές λεπτομέρειες. Το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης χωρίζεται σε πέντε τμήματα. Στο τέταρτο τμήμα βρίσκονται τα μέλη του συνδέσμου φιλάθλων. Έτσι, σε αυτό εισέρχονται μόνο άτομα του συνδέσμου ή φίλαθλοι που προμηθεύτηκαν εισιτήρια από το σύνδεσμο. Γι' αυτό το λόγο μετρήθηκε το σύνολο των φιλάθλων που βρίσκονταν στη συγκεκριμένη εξέδρα και το σύνολο των μελών του συνδέσμου κατά την έναρξη του αγώνα. Επίσης, συγκεντρώθηκαν πληροφορίες όσον αφορά τον οπαδικό λόγο των φιλάθλων όπως συνθήματα και πανό.

4.3.1 Προετοιμασία για τον αγώνα

Κάθε Παρασκευή πριν από τον αγώνα, τα μέλη συγκεντρώνονται στα γραφεία του συνδέσμου. Εκεί διεξάγεται μια σύσκεψη προκειμένου να

αποφασιστεί, τι πανό θα χρησιμοποιηθούν, τι υλικά θα χρειαστούν, όπως για παράδειγμα καπνογόνα και χαρτάκια, καθώς επίσης και η ώρα άφιξης στο γήπεδο. Την ημέρα του αγώνα, τα μέλη του συνδέσμου φτάνουν στο σύνδεσμο τρεις ώρες πριν τον αγώνα, ούτως ώστε να μοιραστούν τα εισιτήρια στα μέλη και να ξεκινήσουν όλοι μαζί προς το γήπεδο. Φτάνοντας στο γήπεδο, τοποθετούνται τα πανό στα κάγκελα γύρω από τον αγωνιστικό χώρο. Έπειτα τοποθετούνται τα καπνογόνα σε συγκεκριμένες θέσεις κατά μήκος της εξέδρας. Ο αριθμός των καπνογόνων είναι ανάλογος με τη δυναμικότητα του αντιπάλου. Για παράδειγμα, στον αγώνα της ομάδας με αντίπαλο την ΑΕΛ, χρησιμοποιήθηκαν περισσότερα καπνογόνα σε σχέση με το παιχνίδι κόντρα στον Απόλλων Πόντου. Στη συνέχεια, ένα από τα μέλη του συνδέσμου φτιάχνει ένα πάγκο όπου διατίθενται προς πώληση σουβενίρ της ομάδας όπως κούπες, μπλουζάκια ζακέτες κ.α. Όλα πρέπει να είναι έτοιμα μια ώρα πριν την έναρξη του αγώνα.

4.3.2 Ο αγώνας

Αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται τα στοιχεία από τους εντός έδρας αγώνες:

Πίνακας 2. Οι εντός έδρας αναμετρήσεις του Αιολικού

α/α	ΗΜ/ΝΙΑ	ΑΓΩΝΑΣ	ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΘΕΑΤΩΝ
1	15/10/2023	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΑΕΛ	1-1	42/103
2	15/11/2023	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΝΙΚΗ ΒΟΛΟΥ	0-2	31/91
3	26/11/2023	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΚΑΜΠΑΝΙΑΚΟΣ	4-1	30/78
4	10/12/2023	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΗΡΑΚΛΗΣ	0-0	32/72
5	17/12/2023	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΚΟΖΑΝΗ	0-0	21/60
6	07/01/2024	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	1-1	24/65
7	21/01/2024	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΠΑΟΚ Β	2-2	31/68
8	10/02/2024	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΛΕΒΑΔΙΑΚΟΣ	0-3	33/85
9	18/02/2024	ΑΙΟΛΙΚΟΣ – ΑΠΟΛΛΩΝ ΠΟΝΤΟΥ	3-1	25/94

Ο ερευνητής παρακολούθησε τους παραπάνω αγώνες από την εξέδρα που βρίσκονταν τα μέλη του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης. Κρατήθηκαν στοιχεία που αφορούσαν τον αριθμό των μελών του συνδέσμου που βρίσκονται στην κερκίδα κατά τη διάρκεια του αγώνα αλλά και του απλού κόσμου που παρακολουθεί από εκεί. Αυτό έγινε για να δημιουργηθεί μια εικόνα για τη συμμετοχή των φιλάθλων στους εντός έδρας αγώνες του Αιολικού.

Στον αγώνα Αιολικός – Καμπανιακός, η ομάδα της Λέσβου πέτυχε μια ευρεία νίκη. Το δεύτερο γκολ πέτυχε ο Γιώργος Μανούσος, ο μοναδικός Λέσβιος ποδοσφαιριστής της ομάδας. Τότε κατευθύνθηκε προς την κερκίδα που βρίσκονταν οι οργανωμένοι οπαδοί και έδειξε το πανό που έγραφε «ΓΥΡΝΑ ΣΠΙΤΙ ΑΙΟΛΙΚΕ». Ο Μανούσος από την έλευση του στην

ομάδα εξέφρασε την επιθυμία του να επιστρέψει εκείνη στο νησί, και μάλιστα, προέτρεψε την διοίκηση και τους τοπικούς φορείς να συνεργαστούν άμεσα, προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα.

Στο παιχνίδι με αντίπαλο τον Λεβαδειακό, ο Αιολικός ηττήθηκε με σκορ 0-3. Προς το τέλος του αγώνα, οι οργανωμένοι εξέφρασαν τη δυσαρέσκεια τους γυρνώντας την πλάτη τους προς τον αγωνιστικό χώρο για αρκετά λεπτά. Με το σφύριγμα της λήξης, μόνο δύο ποδοσφαιριστές του Αιολικού που ήρθαν στην κερκίδα για να χαιρετήσουν τους φιλάθλους. Έτσι, μέλη του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης περίμεναν τους ποδοσφαιριστές έξω από το γήπεδο και δήλωσαν τη δυσαρέσκεια τους στους παίκτες.

Στον επόμενο εντός έδρας αγώνα με αντίπαλο τον Απόλλων Πόντου, απέναντι από την κερκίδα που βρίσκονται τα μέλη του ΣΦΑΜ υπήρχε ένα νέο πανό το οποίο δεν τοποθέτησαν εκείνοι. Το πανό έγραφε «ΕΓΩ ΜΗ ΓΙΝΩ ΣΑΝ ΕΣΑΣ». Τοποθετήθηκε από τον μοναδικό εκπρόσωπο της Θύρας «Ντουβάρ» και ως αποδέκτη είχε τα μέλη του ΣΦΑΜ, για να εκφράσει την αντίθεση του με τις αποδοκιμασίες προς τους παίκτες στο προηγούμενο παιχνίδι.

Στους αγώνες τα μέλη του ΣΦΑΜ δίνουν δυναμικό παρόν στην κερκίδα με συνθήματα και τραγούδια. Το βασικότερο από αυτά και πιο χαρακτηριστικό είναι το «Είναι ωραίο να είσαι ΑΙΟ / Μια ζωή θα το φωνάζω θα το λέω». Άλλα δυο που ακούγονταν αρκετά συχνά στους αγώνες ήταν «Αρρώστησα και δεν είμαι καλά / Αιολικέ μου πήρες τα μυαλά / Τα βλέπω όλα κίτρινα και μπλε / ΑΙΟ ολέ ολέ ολέ» και το «ΑΙΟ για σένα ζω και αναπνέω / ΑΙΟ φωνάζω και λέω / Δεν θα σ αφήσω ποτέ / Λαλαλα λαλαλα λαλαλα / Είσαι αρρώστια βαριά». Ένα σύνθημα που τραγουδιέται αρκετά χρόνια είναι το «Μπούκαραν μπάτσοι μες στο σπίτι / Και κατάσχεςαν τα εξής / 3 γραμμάρια ηρωίνη και 1,5 κιλό χασίς / Μα την

μεγάλη την μαστούρα / Μου την άφησαν να την πιώ / Το μπλε κασκόλ που έχω στο τοίχο / Που γράφει ΑΙΟ σ αγαπώ». Ακόμη ένα παλιό αλλά διαχρονικό σύνθημα είναι «Θυμάμαι το πατέρα μου να με κρατά / Και να με φέρνει στον Ταρλά / Στο ένα χέρι εγώ στο άλλο ένα μπλε κασκόλ / Και να είμαι που μεγάλωσα και είμαι εδώ / Στο χέρι να κρατάω εκείνο το κασκόλ / Σηκώστε τα ψηλά / Φωνάζτε δυνατά / ΑΙΟ ξανά». Με την απομάκρυνση της ομάδας από το νησί, τα μέλη του ΣΦΑΜ τραγουδούν και το εξής «Και αν αλλάζανε τόσα πολλά / Το θυμόμαστε όλοι καλά / Πως υπήρχες εκεί / Ρίζα ελληνική / ΑΙΟ είσαι απ' το Αϊβαλί / Καταλάβετε όλοι καλά / Πως η θέση σου ΑΙΟ / Είναι εδώ στο νησί / Γιατί είσαστε περαστικοί». Η τελευταία φράση απευθύνεται στη διοίκηση της ομάδας. Τέλος, ένα σύνθημα που αναδεικνύει και την καταγωγή της ομάδας είναι το «Εκεί ψηλά στο Βόρειο Αιγαίο / Έχω μια αγάπη από τα παλιά / Με ρίζες από τη Μικρά Ασία / Και την ασπίδα στην καρδιά».

4.3.3 Διαμαρτυρία έξω από το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης

Η διοίκηση της ομάδας, μετά από το τελευταίο εντός έδρας παιχνίδι με τον Απόλλων Πόντου, έλαβε την απόφαση να δηλωθεί ως έδρα του Αιολικού η Αριδαία. Έτσι, την Κυριακή 24/03, στον πρώτο αγώνα του Αιολικού στην Αριδαία, οι φίλαθλοί του βρέθηκαν έξω από το δημοτικό στάδιο Μυτιλήνης. Σκοπός τους ήταν να δηλώσουν ότι εκείνοι βρίσκονται στο γήπεδο, όμως η ομάδα απουσιάζει. Εκεί βρέθηκαν 32 μέλη του συνδέσμου κρατώντας ένα πανό που έγραφε «ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΑΙΟ GATE 3». Το σύνθημα που κυριάρχησε ήταν «Ο Αιολικός είναι ιδέα / Εδώ είναι το σπίτι σου, όχι στην Αριδαία».

5. Ανάλυση δεδομένων

Κατά την ανάλυση των δεδομένων προκύπτουν πέντε κατηγορίες. Η πρώτη αφορά τα γενικά στοιχεία του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης. Η δεύτερη αφορά την οπαδική ταυτότητα των μελών του συνδέσμου. Η τρίτη κατηγορία έχει να κάνει με τους λόγους που οδήγησαν στην αποχώρηση της ομάδας από το νησί. Η τέταρτη περιλαμβάνει απόψεις σχετικά με το θέμα και τέλος η Πέμπτη, σχετίζεται με το μέλλον της ομάδας.

5.1 Γενικά στοιχεία Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης

Ο Σύνδεσμος Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης αποτελείται από 55 εγγεγραμμένα μέλη, ενώ τα ενεργά είναι γύρω στα 25, όπως αναφέρει ο Εισπράκτορας. Πιο συγκεκριμένα *«... Εμείς είχαμε κάνει μια εξόρμηση, ας το πούμε, με αφορμή και την άνοδο της ομάδας στη Β' Εθνική κατηγορία μετά από χρόνια, οπότε αυξήθηκε και ο αριθμός των μελών τα οποία έφτασαν τα 55. Τα ενεργά μέλη όμως είναι περίπου 25»*.

Ο σύνδεσμος δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1983, με τη δημιουργία καταστατικού χωρίς, ωστόσο να στεγάζεται κάπου μέσα στην πόλη της Μυτιλήνης. Από το 1996, ο σύνδεσμος έχει γραφεία όμως η υπόστασή του πλέον είναι άτυπη καθώς δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να συμμορφωθεί με τους νέους αθλητικούς νόμους. Αυτό, όπως εξηγεί ο Ραβανέλλης έγινε διότι *«... σκοπός του συνδέσμου ήταν να κάνει δράσεις και να βοηθάει την ομάδα να πετύχει τους στόχους της. Λόγω της φύσης της ομάδας, όπου έχει κυρίως ερασιτεχνικό χαρακτήρα, ο σύνδεσμος πάντα λειτουργούσε προς όφελος της εκάστοτε διοίκησης, χωρίς κάποιο οικονομικό συμφέρον για τον ίδιο.»*

Εκτός από την παρουσία στο γήπεδο, ο Σύνδεσμος Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης, έχει και κοινωνική δράση. Ο Εισπράκτορας αναφέρει «... κατά καιρούς έχουμε αναλάβει και κοινωνικές δράσεις όπως για παράδειγμα στις πρόσφατες πλημύρες της Θεσσαλίας, σε συνεργασία με το σύνδεσμο της ΑΕΚ είχαμε μαζέψει και αποστείλει τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης. Έχουμε βοηθήσει επίσης πολύτεκνες οικογένειες εδώ στη Μυτιλήνη». Ο Κλάους αναφέρει «... στο σεισμό της Βρίσας (χωριό της Λέσβου) είχαμε μαζέψει τρόφιμα.». Ο Ραβανέλλης κάνει λόγο για μια προσπάθεια διοργάνωσης εθελοντικής αιμοδοσίας, όμως εφόσον ο σύνδεσμος δεν είναι επίσημος είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί «... έχουμε κάνει αιμοδοσίες, άτυπα, και γενικά προσπαθούμε να έχουμε μια κοινωνική δράση». Παράλληλα ο Καζαμπούμπου αναφέρει ότι ο σύνδεσμος συντηρεί το τμήμα μπάσκετ του Αιολικού «... εδώ και 12 χρόνια τρέχουμε το τμήμα μπάσκετ και πριν από λίγα χρόνια κάποια μέλη μαζί με εμένα ασχοληθήκαμε πιο ενεργά και καταφέραμε να ανεβάσουμε την ομάδα στη Γ' κατηγορία, με τη σύμφωνη γνώμη του ερασιτέχνη, φυσικά. Απλά ότι κάνουμε, το κάνουμε για την ομάδα. Σκοπός μας είναι να φαίνεται ο Αιολικός και όχι εμείς».

Τα 55 μέλη του συνδέσμου είναι όλα άντρες. Ο Ραβανέλλης αναφέρει ότι «... παλιότερα, τα πρώτα χρόνια που μαζευτήκαμε περίπου 1996-1998 υπήρχανε γυναίκες μέλη αλλά ελάχιστες. Τώρα υπάρχουν γυναίκες, που είναι γνωστές μας και μας βοηθάνε, αλλά δεν είναι μέλη. Δεν θα έρθει δηλαδή μια γυναίκα αυτοβούλως να εμπλακεί με το σύνδεσμο».

5.2 Ταυτότητα οπαδών

Ο Ραβανέλλης αποτελεί το μακροβιότερο μέλος του συνδέσμου. Είναι μέρος του από το 1996 και για 28 χρόνια. Ο νεότερος σε ηλικία συμμετέχων, ο Rabbit, παρ' ότι είναι εγγεγραμμένο μέλος εδώ και 5 χρόνια,

η δράση του ξεκινάει από το δημοτικό «...υπάρχει μια φωτογραφία την οποία μπορώ να στη στείλω αν θέλεις, είμαι με τον μπαμπά μου στο σύνδεσμο και πρέπει να πηγαίνω στην Ε' δημοτικού, δηλαδή κοντά στα 12 χρόνια». Επίσης και η ενασχόληση του Κλάους με το σύνδεσμο ξεκίνησε από μικρή ηλικία «...Είμαι στο σύνδεσμο πάνω κάτω 15 με 20 χρόνια. Παρακολουθούσα από το δημοτικό τον Αιολικό, ερχόμουν στο σύνδεσμο, αλλά δεν ήμουν εγγεγραμμένος λόγω ηλικίας. Πήγαινα κανονικά και στο γήπεδο».

Στην ερώτηση «Τι σημαίνει Αιολικός για εσένα;», ο Εισπράκτορας απάντησε «Αιολικός είναι ένα κομμάτι του τόπου μας. Όπως αγαπάω τον τόπο μου, τη Μυτιλήνη, το νησί, έτσι αγαπάω και την ομάδα. Έτσι είναι κομμάτι της ζωής μας. Συμμετέχοντας και σε όλες τις δραστηριότητες του συνδέσμου δένεσαι και με τα υπόλοιπα μέλη. Οπότε ο Αιολικός είναι όλ' αυτά. Ένα μείγμα ευχάριστων, ακόμη και δυσάρεστων στιγμών. Όμως ο Αιολικός είναι κομμάτι της ζωής μου». Ο Καζαμπόμπου ανέφερε «...είναι λίγο βαρύ όμως ο Αιολικός είναι συνυφασμένος με τη ζωή μου. Από τα 18 μου ασχολούμουν με τον Αιολικό. Είναι το δεύτερο σπίτι μου, δεν το έχω αφήσει ποτέ. Επίσης, Αιολικός είναι το νησί, η Μυτιλήνη, και είναι ένας τρόπος να προβληθεί το νησί». Ο Κλάους δηλώνει «... Αιολικός σημαίνει Μυτιλήνη. Ξεκάθαρα. Μυτιλήνη και μπλε - άσπρο». Ο Ραβανέλλης αναφέρει «... Αιολικός είναι μέρος της καθημερινότητάς μας. Ασχέτως σε ποια κατηγορία παίζουμε ή τις επιτυχίες μας, οι οποίες είναι πολύ λιγότερες από τις αποτυχίες, οι στεναχώριες και τα άγχη είναι περισσότερα, αλλά δεν παύει να είναι μέρος της καθημερινότητάς μας. Σε άσχημα παιχνίδια δεν μπορούμε να κοιμηθούμε το βράδυ, είμαστε στα τηλέφωνα όλη μέρα, δεν είναι απλά, άντε να μαζευτούμε να πάμε γήπεδο. Είναι κάτι παραπάνω». Ο Rabbit απάντησε «... Αιολικός είναι η ασπίδα, είναι τα χρώματα, είναι η ιστορία. Είναι συνυφασμένος με το νησί. Παρ' όλο που έλειπε για αρκετά

χρόνια από τις επαγγελματικές κατηγορίες, όποιον και να ρωτήσεις γνωρίζει την ομάδα και το νησί. Είναι μια δύσκολη αγάπη γιατί πάντα προσπαθούσαμε με πολύ λίγα πράγματα να πετύχουμε κάτι. Μια αγωνία μονίμως. Όμως είναι ιδέα». Ο Μάλμπασα δήλωσε «...εγώ τώρα είμαι σε μια περίεργη φάση είναι η αλήθεια. Η ομάδα που είμαι και δεν αλλάζει με τίποτα αυτό είναι Αιολικός. Παρ' όλ' αυτά, από πέρυσι έχω στεναχωρηθεί με κάποια πράγματα τα οποία συνέβησαν διοικητικά και μας επηρέασαν, λόγω και της ενασχόλησής μας και εκτός του συνδέσμου. Έτσι έχω αλλάξει το πως σκέφτομαι και το πως λειτουργώ. Όμως η ομάδα παραμένει ομάδα και αυτό δεν αλλάζει ότι και να συμβεί».

Για το Ραβανέλλη το πιο τρελό που έχει κάνει για τον Αιολικό ήταν «...Έχω ξεφύγει στο γήπεδο σε κάποιες καταστάσεις, έχω μπει στο γήπεδο, μ' έχει πιάσει η αστυνομία, έχουμε πλακωθεί στο ξύλο με άλλους οπαδούς. Δεν ξέρω αν θεωρούνται τρελά, αλλά στην ηλικία που είμαι τώρα δεν θα τα έκανα. Να ρισκάρω δηλαδή τη σωματική μου ακεραιότητα ή να βρεθώ στο κρατητήριο ήταν λίγο τρέλα». Ο Rabbit δηλώνει «... έχω παρατήσει δουλειά, έχω φύγει από το σχολείο, πολλές φορές έχω πει ψέματα στη δουλειά για να πάω στο γήπεδο». Ο Μάλμπασα αναφέρει «...πήγαμε με κάποια άλλα άτομα και ξεκρεμάσαμε ένα πανό μιας άλλης ομάδας από το νησί με την οποία είχαμε πολύ μεγάλη κόντρα».

Τέλος, στην ερώτηση για το αν υποστηρίζουν άλλη ελληνική ομάδα εκτός του Αιολικού, ο Εισπράκτορας απάντησε «... Παλαιότερα υποστήριζα τον Ολυμπιακό, όμως από τότε που είμαι και οργανωμένος στον Αιολικό δεν ασχολούμαι με κάποια άλλη ομάδα. Είμαι μόνο Αιολικός εδώ και μια δεκαετία». Για τον Καζαμπούμπου δεν υπάρχει άλλη ελληνική ομάδα «... όχι δεν υποστηρίζω άλλη ελληνική ομάδα. Καμία άλλη ομάδα δεν μου βγάζει αυτό το πάθος που μου βγάζει ο Αιολικός. Μπορεί να κάτσω να δω τον Παναθηναϊκό ή τον Ολυμπιακό ή την ΑΕΚ, αλλά δεν μου βγάζει κάτι. Είναι

σαν να βλέπω τη Ρεάλ που είναι στην Ισπανία». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... πριν γίνω Αιολικός ήμουν Ολυμπιακός και είμαι ακόμη αλλά είναι σε δεύτερη μοίρα.» Ο Rabbit δήλωσε «... ναι υποστηρίζω την ΑΕΚ αλλά άκου τι γίνεται. Έπαιξε Αιολικός - ΑΕΚ Β, ήμουν με τον Αιολικό. Πέρυσι, έφεραν στη Μυτιλήνη τον κύπελο του πρωταθλήματος που πήρε η ΑΕΚ. Με πήραν τηλέφωνο να πάω να βγάλω φωτογραφία και δεν πήγα. Πήγα όμως και έβγαλα φωτογραφία το κύπελο του πρωταθλήματος της Γ' Εθνικής που πήρε ο Αιολικός. Δεν με νοιάζει κάτι άλλο. Μόνο ΑΙΟ, είτε είναι ψηλά, είτε χαμηλά. Άσε που έτσι κι αλλιώς στα χαμηλά τον αγαπήσαμε». Ο Μάλμπασα υποστηρίζει, εκτός από τον Αιολικό και τον Ολυμπιακό. Πιο στενό δέσιμο όμως έχει με τον Αιολικό διότι «... ο Ολυμπιακός και γενικά οι μεγάλες ομάδες έχουν μια συγκεκριμένη διοίκηση, έχουν τους πόρους και πορεύονται κανονικά. Ο Αιολικός, όπως και η Καλλονή δεν έχουν τους οικονομικούς πόρους ή τη διοίκηση ούτως ώστε να πορευτεί αυτόνομα. Οπότε χρειάζεται τη στήριξη της τοπικής κοινωνίας για να υπάρξει Αιολικός ή οποιαδήποτε ερασιτεχνική ομάδα».

5.3 Λόγοι αποχώρησης της ομάδας

Στη συνέχεια οι έξι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για τους λόγους που οδήγησαν στην αποχώριση της ομάδας από το νησί. Ο Εισπράκτορας δηλώνει «... Οι λόγοι ήταν και οικονομικοί και λειτουργικοί. Αυτό μας είπαν και οι διοικούντες. Αλλά κακά τα ψέματα, οι μεγαλομέτοχοι, από τη στιγμή που δεν έχουν καταγωγή από το νησί δεν μπορούν να καταλάβουν αυτό που είπα πριν, ότι Αιολικός είναι ο τόπος μου. Για εκείνους είναι απλά μια Ποδοσφαιρική Ανώνυμη Εταιρία. Ένα από τα επιχειρήματά τους ήταν ότι ένας ποδοσφαιριστής είναι πιο εύκολο να πάει σε μια ομάδα της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης, παρά να έρθει σε μια νησιωτική ομάδα. Ένα άλλο επιχείρημα ήταν η έλλειψη αθλητικών εγκαταστάσεων, παρά το γεγονός ότι

υπάρχουν αξιόλογα γήπεδα στη Μυτιλήνη. Η ομάδα άργησε να συσταθεί κιόλας, οπότε οι διαδικασίες για να παραχωρηθούν οι χώροι δεν μπόρεσαν να γίνουν, κάτι που μπορεί να τους εξυπηρέτησε μάλιστα, γιατί μετά είδαμε την ομάδα να μην δηλώνει καν ως έδρα τη Μυτιλήνη για τα play out». Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... Η ομάδα λείπει από πέρυσι. Τότε υπήρχαν οι δικαιολογίες ότι πάμε για την άνοδο, που όπως είδαμε έγινε, και ότι ο δήμος δεν παραχωρεί στην ομάδα προπονητικές εγκαταστάσεις. Που για εμένα είναι και φάουλ της δημοτικής αρχής, γιατί δεν βοήθησε και δεν βοηθάει γενικά καμία ομάδα. Ακόμη και την Καλλονή που ήταν στην Α' Εθνική, ούτε η τοπική κοινωνία τη στήριζε, ούτε η δημοτική αρχή. Άρα αυτό σημαίνει ότι στο νησί γενικά δεν υπάρχει ποδοσφαιρική παιδεία. Και αυτό έχει ξεκινήσει από τον Αιολικό. Όταν ήταν στη Β' Εθνική τη δεκαετία του 80, όλο το νησί ήταν Αιολικός. Αυτό το εκμεταλλεύτηκαν διάφοροι φορείς, όπως πρόεδροι της ομάδας και ξεκίνησαν να στήνουν παιχνίδια και να κάνουν διάφορα. Οπότε, όταν η τοπική κοινωνία κατάλαβε τι γίνεται από πίσω, δημιουργήθηκε μια αποστροφή γενικά από το ποδόσφαιρο». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... την πρώτη φορά που έφυγε από το νησί, πέρυσι, ο πρόεδρος της ομάδας ισχυρίστηκε ότι οι συνθήκες που χρειάζονται για να κάνει πρωταθλητισμό η ομάδα ήταν πολύ καλύτερες στην Αθήνα, γιατί πέρυσι είχε σαν βάση της την Αθήνα, παρά στη Μυτιλήνη, διότι τα γήπεδα δεν ήταν κατάλληλα. Για παράδειγμα το προπονητικό γήπεδο που ναι μεν ο δήμος το παραχωρούσε στην ομάδα ήταν χωράφι. Επίσης ισχυρίζονταν ότι θα μπορούσε να πετύχει καλύτερες συμφωνίες με καλύτερους παίκτες, διαμένοντας στην Αθήνα, παρά να πάρει ένας παίκτης την οικογένειά του και να έρθει στη Μυτιλήνη. Αυτό για εμένα δεν πρέπει καν να μπαίνει στο τραπέζι σαν επιλογή. Φέτος, αυτό συνεχίστηκε αλλά το πως σκέφτηκαν οι άνθρωποι που είχαν τις τύχες της ΠΑΕ, πλέον, στα χέρια τους είναι άγνωστο. Κανείς δεν ήρθε ούτε να μας μιλήσει, ούτε να μας ρωτήσει. Κανείς δεν μας είπε τίποτα». Ο Μάλμπασα απάντησε «...για εμένα είναι δυο εντελώς

διαφορετικά κομμάτια. Είναι ξεχωριστό κεφάλαιο η Γ' Εθνική και του ερασιτέχνη, και ξεχωριστό η Β' Εθνική και της ΠΑΕ Αιολικός. Όταν είμασταν στη Γ' Εθνική ξεκίνησε μέσω μιας διαμάχης που είχε η ομάδα με το δήμο σχετικά με το γηπεδικό κυρίως. Φάνηκε όμως ότι η τότε διοίκηση δεν είχε θέληση να επιστρέψει η ομάδα στο νησί, διότι πίστευε ότι είναι πιο βολικό η ομάδα να βρίσκεται στην Αθήνα. Άλλη δεξαμενή παικτών έχει όταν βρίσκεται στην Αθήνα και με μεγαλύτερο μπάτζετ σε σχέση με το νησί. Για παράδειγμα αν η ομάδα ήταν στο νησί θα έπρεπε να δώσει δύο φορές παραπάνω χρήματα απ' όσα θα έδινε αν ήταν στην Αθήνα. Απλά περιορίστηκε το μπάτζετ των παικτών γιατί τα χρήματα των μετακινήσεων είναι τα ίδια. Όσον αφορά τώρα το κομμάτι της Β' Εθνικής, η διοίκηση της ΠΑΕ πλέον, βρήκε μια στρωμένη κατάσταση και την εκμεταλλεύτηκε. Ούτως η άλλως πρόκειται για μια ανώνυμη εταιρεία η οποία το μόνο που κοιτάει είναι έσοδα και έξοδα. Έτσι το θέμα είναι καθαρά οικονομικό και πάλι, όμως, παίζουν και άλλα πράγματα από πίσω, όχι και τόσο καθαρά».

Στην ερώτηση για το αν μπορούσε να αποφευχθεί η απομάκρυνση της ομάδας ο Εισπράκτορας δήλωσε «... δεν ξέρω ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα όμως εμείς σαν σύνδεσμος θα μπορούσαμε να πιέσουμε κάποιες καταστάσεις». Ο Καζαμπούμπου δηλώνει πως μπορούσε να αποφευχθεί μόνο από τους φιλάθλους «... μόνο από εμάς μπορούσε να αποφευχθεί. Δεν μπορεί να κάνει κάποιος άλλος κάτι γι' αυτό. Μόνο ο σύνδεσμος. Όμως εδώ βάζουμε τα πάντα κάτω από την ομάδα. Οπότε είπαμε ότι για να μπορέσουμε να ανεβούμε στη Β' Εθνική και να έχουμε καλύτερη τύχη πρέπει να κάνουμε μια υποχώρηση. Αυτή η υποχώρηση όμως είναι τεράστια. Δηλαδή πήγαινε και πες τώρα στον ΟΦΗ, ότι η ομάδα θα φύγει και θα πάει να παίζει στην Αθήνα. Ξέρεις τι θα γίνει; Θα το κάψουν το νησί. Όμως προκειμένου να πραγματοποιηθεί το όνειρό μας και να ανεβεί η ομάδα κατηγορία το αφήσαμε έτσι και λέγαμε θα λυθεί από μόνο του». Ο Rabbit δήλωσε «... αν

δεν κοιτούσαν την τσέπη τους αυτοί που είναι στη διοίκηση, ναι, θα μπορούσε να αποφευχθεί. Απλά δεν νοιάζονταν για την ομάδα, κοιτούσαν μόνο το συμφέρον τους και ήθελαν να κάνουν τα έκτροπα που ήθελαν χωρίς να υπάρχει κοινό για να μπορέσει να αντιδράσει. Γιατί σε έναν αγώνα κεκλεισμένων των θυρών, γιατί ουσιαστικά τώρα παίζει κεκλεισμένων των θυρών (Εννοεί όταν η ομάδα έπαιζε στην Αριδαία), δεν μπορεί να αντιδράσει κανείς». Ο Ραβανέλλης δήλωσε «... μπορούσαμε να επηρεάσουμε καταστάσεις πέρυσι. Όταν είχαμε μια διοίκηση που μπορούσαμε να μιλήσουμε. Φέτος, με αυτούς τους διοικούντες θεωρώ ότι δεν υπήρχε περίπτωση να αλλάζουμε τίποτα. Όλο αυτό που έγινε ήταν προκαθορισμένο... θα μπορούσε να αποφευχθεί αν υπήρχε μια πιο μαζική αντίδραση. Αν ο κόσμος στο γήπεδο ήταν περισσότερος, γιατί άλλο να έχεις ένα γήπεδο με 500 άτομα και άλλο να έχεις ένα γήπεδο με 5000 άτομα. Θα σκεφτεί η διοίκηση τι θα κάνει ή θα σου δώσει εξηγήσεις. Αλλά με 400 άτομα και 500 θα σε γράψει κανονικά». Ο Μάλμπασα δήλωσε «...θεωρώ ότι τη δεύτερη χρονιά που η ομάδα ήταν στη Β' Εθνική μπορούσε να αποφευχθεί γιατί η συγκεκριμένη διοίκηση είχε τους πόρους να τη διατηρήσει στο νησί, απλά ήθελαν να κάνουν άλλα πράγματα γι' αυτό και δεν έμεινε».

Η επόμενη ερώτηση έχει να κάνει με το αν έγιναν ενέργειες από το σύνδεσμο για να μην φύγει η ομάδα, και ποιες ήταν αυτές. Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... υπήρξε διαμάχη στο σύνδεσμο σε αυτό το θέμα. Οι μισοί λέγανε ναι, να το αφήσουμε να γίνει και οι άλλοι μισοί λέγανε να μην το επιτρέψουμε. Έτσι είπαμε να μην κάνουμε αποχή από το γήπεδο, και να βρούμε νέα μέλη, όμως από το καλοκαίρι όλο αυτό χάλασε. Και στο γήπεδο είμασταν λίγοι και δεν φωνάζαμε όπως τις άλλες χρονιές». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... ήταν θέμα διαμάχης πέρυσι για το αν θα δεχτούμε ή όχι. Όμως η δίψα της επιτυχίας και της ανόδου στη Β' Εθνική κατηγορία μετά τη δεκαετία του 80, επηρέασαν κάποια από τα παιδιά εδώ

και είπαν να το δεχτούμε. Βέβαια, η δίκη μου άποψη ήταν ότι δεν πρέπει να το διαπραγματευτούμε καν... φέτος προσπαθήσαμε να αντιδράσουμε με διαμαρτυρίες στο γήπεδο, βγάζοντας ανακοινώσεις, προσπαθώντας να αποσπάσουμε και την εύνοια της τοπικής διοίκησης, πράγμα που καταφέραμε, αλλά ήταν μέχρι εκεί. Εγώ είχα πει να απέχουμε από το γήπεδο όμως δεν πέρασε στη ψηφοφορία». Ο Μάλμπασα απάντησε «...την πρώτη χρονιά που ήταν η ομάδα στη Γ' Εθνική έγιναν κάποιες συναντήσεις με τη διοίκηση, η οποία μας έθεσε τα επιχειρήματά της. Αποφασίσαμε να μην δημιουργήσουμε θέμα για να μην διαταραχθεί το κλίμα και η νοοτροπία της ανόδου. Όσον αφορά τη Β' Εθνική, έγιναν αρκετές συναντήσεις με ενδιάμεσους και όχι με τον πρόεδρο, διότι ήταν άφαντος επί της ουσίας, όμως δεν υπήρξε πεδίο συνεννόησης».

Στην τελευταία ερώτηση, αν υπήρχαν Μυτιληνιοί ποδοσφαιριστές στην ομάδα θα τη διατηρούσαν και στο νησί, ο Εισπράκτορας απάντησε «... όχι δεν πιστεύω ότι θα έμενε στο νησί και πάλι γιατί κακά τα ψέματα, όταν μια ομάδα φτάνει στις επαγγελματικές κατηγορίες είναι δύσκολο να έχει σημαντική στελέχωση από ντόπιους ποδοσφαιριστές. Όλο αυτό ήταν καθαρά απόφαση της διοίκησης». Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... σίγουρα έπαιξε ρόλο και αυτό, αλλά θεωρώ ότι δεν υπάρχουν αρκετοί Μυτιληνιοί που μπορούν να παίξουν στο επίπεδο της Γ' ή της Β' Εθνικής». Ο Κλάους δήλωσε «... ναι γιατί θα μπορούσαν να πιέσουν κάποιες καταστάσεις οι Μυτιληνιοί ποδοσφαιριστές προκειμένου η ομάδα να μείνει, αλλά ο σημαντικότερος παράγοντας ήταν η διοίκηση. Δηλαδή ακόμη και Μυτιληνιοί να υπήρχαν η διοίκηση την είχε πάρει την απόφαση. Οπότε δεν θα άλλαζε κάτι». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... δεν θα επιλέγονταν Μυτιληνιοί αν οι προθέσεις της διοίκησης ήταν η ομάδα να είναι εκτός νησιού. Γιατί οι ντόπιοι θα τους δημιουργούσαν πρόβλημα διότι, δεν θα ήθελαν να πάνε στην Αθήνα ή στη Θεσσαλονίκη. Επίσης να αναφέρω ότι φέτος ο μοναδικός

Μυτιληνιός ποδοσφαιριστής ήταν ο Μανούσος, ο οποίος για δικούς του λόγους επέλεξε το Δεκέμβριο να φύγει από την ομάδα. Εκείνος ήταν ο μοναδικός σύμμαχος που είχαμε στην ομάδα για να καταφέρουμε να τους πείσουμε να γυρίσουν. Έκανε δηλώσεις, προσπάθησε, αλλά.... Αν είχαμε άλλους τρεις τέτοιους ίσως να το καταφέρναμε, αλλά παίκτες του επιπέδου του Μανούσου δυστυχώς το νησί δεν έχει». Ο Μάλμπασα δηλώνει ξεκάθαρα ότι οι Μυτιληνιοί ποδοσφαιριστές δεν θα κρατούσαν την ομάδα στο νησί διότι «...λυπάμαι που το λέω όμως οι ντόπιοι ποδοσφαιριστές χαλάνε τη νοοτροπία του πρωταθλητισμού. Το λέω με πολύ μεγάλη λύπη, όμως αυτή είναι η πραγματικότητα. Δηλαδή, ο ξένος, έχει μια διαφορετική νοοτροπία σχετικά με τον επαγγελματισμό και με μια ομάδα που θέτει ως στόχο να ανέβει σε επαγγελματική κατηγορία. Οι Μυτιληνιοί δεν είναι έτσι».

5.4 Απόψεις σχετικά

Στην ερώτηση για το αν επιθυμούν να επιστρέψει η ομάδα στο νησί, όλοι απάντησαν «ΝΑΙ». Ο Καζαμπούμπου στην ερώτηση για το πως θα επηρεάσει εκείνους η επιστροφή της ομάδας στη Μυτιλήνη απάντησε «... δεν είναι σωστή χρονική στιγμή για να απαντηθεί αυτή η ερώτηση γιατί η ομάδα θα επιστρέψει στο νησί, υποβιβασμένη. Μπορεί να υπάρξουν προσφυγές, χρέη, μπορεί ακόμα και να διαλυθεί. Αν ξέραμε ότι θα υπάρξει συνέχεια προφανώς και θα ήταν χαράς ευαγγέλιο». Ο Κλάους απάντησε «... θα ενωθεί πάλι όλος ο σύνδεσμος για να στηρίξουμε την ομάδα». Ο Ραβανέλλης δήλωσε «... ο Αιολικός ήταν καθημερινότητά μας. Το να είναι η ομάδα εδώ επηρεάζει τη δική μας καθημερινότητα γιατί πάμε στην προπόνηση, μιλάμε με τους παίκτες, ζούμε με την ομάδα και είμαστε κομμάτι της. Τώρα, είναι ένα πράγμα ξένο». Ο Rabbit απάντησε «... θα μπορεί να υπάρξει κάθε μέρα ένας από εμάς στην προπόνηση, να μιλήσει με τους παίκτες, τους προπονητές. Έχουμε ζήσει ωραίες στιγμές με προπονητές και

παίκτες που έχουν συνεχίσει μετά σε μεγαλύτερες ομάδες και έχουμε ακόμα σχέσεις με κάποιους από αυτούς».

Απαντώντας στο ποιοι από την τοπική κοινωνία θα ευνοηθούν από την επιστροφής του Αιολικού, ο Εισπράκτορας είπε «... τα οφέλη στην κοινωνία είναι οικονομικά γιατί θα έρθουν παίκτες εκτός νησιού, οπότε κάπου θα πρέπει να μείνουν, άρα θα ζουν στην πόλη. Θα ευνοηθεί η κοινωνία της πόλης γιατί όλοι θα είναι κοντά στον αθλητισμό, έχοντας την ευκαιρία να δουν μια ομάδα υψηλού επιπέδου να αγωνίζεται». Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... όλα τα μαγαζιά, οι ιδιοκτήτες ακινήτων, τα ξενοδοχεία, γιατί θα έρχονται άλλες ομάδες εδώ με τους οπαδούς τους. Γενικά θα κινηθεί η αγορά στη Μυτιλήνη». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... θα δώσει μια νέα πνοή στην τοπική κοινωνία. Τώρα αν βγεις έξω και κάνεις μια βόλτα στην πόλη, πέρα από το σήμα το δικό μας εδώ έξω, επί δυο χρόνια δεν υπάρχει κάτι μέσα στη Μυτιλήνη που να δηλώνει ότι έχει μια ομάδα, τον Αιολικό. Αντί λοιπόν να καμαρώνουμε για εκείνον και να είμαστε υπερήφανοι γι' αυτόν, εμείς το αποσιωπούμε, το κρύβουμε ή απλά δεν μας νοιάζει. Δεν υπάρχει γραφείο, δεν υπάρχει μια σημαία στο γήπεδο, δεν υπάρχει κάτι που να σου λέει ότι η Μυτιλήνη είναι Αιολικός. Για παράδειγμα έχω πάει στην Καρδίτσα, που ήταν και στον όμιλό μας. Είδα μια μπουντίκ, είδα ανθρώπους να γυρνάνε με μπλούζες της ομάδας. Εδώ αυτό δεν υπάρχει».

Τέλος, δόθηκε η δυνατότητα επιλογής στους συμμετέχοντες ανάμεσα σε δυο συνθήκες: 1. Αιολικός στη Super League και εκτός νησιού, 2. Αιολικός στη Γ' Εθνική και στο νησί. Ο Εισπράκτορας απάντησε «... αυτή η χρονιά μας έκανε λίγο σοφότερους. Παίζουν ρόλο και οι βάσεις που βάζεις για να ανεβείς κατηγορία. Αν ένα σωματείο δεν τις βάλει, όπου μέσα σε αυτές είναι να βρίσκεται και η ομάδα στον τόπο της και να βασίζεται σε εκείνον, και ειδικά για ένα σωματείο όπως ο Αιολικός που συνδέεται με τη

νησιωτικότητα, δεν μπορεί να βρίσκεται στη μεγάλη κατηγορία οπότε θα προτιμούσα να είναι στη Γ' Εθνική και στο νησί». Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... τώρα μας γάμησες. Είναι πολύ δύσκολη ερώτηση. Με τα τωρινά δεδομένα όμως και μετά από αυτό που έζησα, τον Αιολικό τον θέλω εδώ και στη Γ' Εθνική. Αν με ρωτούσες ένα χρόνο νωρίτερα θα σου έλεγα στη Super League και στη Θεσσαλονίκη». Ο Κλάους επέλεξε «... ο Αιολικός εδώ και στη Γ' Εθνική. Γιατί δυο χρόνια τώρα πηγαίναμε στο γήπεδο και δεν το ζούσαμε όπως πριν. Νιώθαμε ότι είμασταν ξένο σώμα. Καταρχάς όλοι οι παίκτες ήταν άγνωστοι. Ακόμη και πέρυσι, στην άνοδο, το χαιρόμασταν μεν, αλλά δεν τους νιώθαμε κοντά μας, να τους αγκαλιάσουμε, να πανηγυρίσουμε, δεν μας έβγαινε». Ο Ραβανέλλης απάντησε «... Αιολικός εδώ και στο τοπικό. Αν δεν υπάρχει κάποιο από παρακάτω, το σήμα, τα χρώματα, το όνομα, το γήπεδο και η έδρα τότε δεν είναι Αιολικός. Αν ήταν ο Αιολικός στη Super League και δεν ήταν εδώ, γιατί να είμαι Αιολικός και να μην είμαι Ολυμπιακός ή ΑΕΚ; Δεν βρίσκω κανένα νόημα σε αυτό». Ο Rabbit βρήκε δύσκολη την ερώτηση «...Θα προτιμούσα όμως ο Αιολικός στη Γ' Εθνική και εδώ. Για να μπορούν να πάνε στο γήπεδο αυτοί που αγαπάνε την ομάδα πραγματικά. Δεν θέλω να βλέπω την ομάδα από την τηλεόραση. Εγώ θέλω να πάω στο γήπεδο να χαρώ με τις νίκες και να λυπηθώ με τις ήττες. Αλλά να είμαι στο γήπεδο». Ο Μάλμπασα δήλωσε «...έχω εξοικειωθεί εδώ και δύο χρόνια με την απουσία της ομάδας, οπότε δεν θα με προβλημάτιζε η ομάδα να απουσιάζει και να αγωνίζεται στη Super League. Εμείς αυτήν την ερώτηση την είχαμε θέσει διαφορετικά. Αν θα προτιμούσαμε τη φωτοβολίδα της ΑΕΛ Καλλονής ή να είμαστε μια ζωή στη Γ' Εθνική, αυτό που απαντούσα ήταν να είμαστε μια ζωή στη Γ' αλλά να υπάρχει η ομάδα και τα επόμενα είκοσι χρόνια».

5.5 Το μέλλον της ομάδας

Το τελευταίο μέρος αφορά ερωτήσεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία του Αιολικού Μυτιλήνης. Στην πρώτη ερώτηση για το αν υπάρχει μέλλον εφόσον η ομάδα επιστρέψει στο νησί ο Εισπράκτορας δεν έχει σίγουρη απάντηση «... δεν μπορώ να απαντήσω σε αυτό. Μετά από έναν υποβιβασμό τα πράγματα δεν είναι εύκολα, πόσο μάλλον όταν υποβιβάζεσαι από επαγγελματικές κατηγορίες. Θα γίνουν κάποιες διαδικασίες τώρα, όπως γενική συνέλευση, για να παρθούν αποφάσεις και από το σύνδεσμο φυσικά. Απλά είμαι αισιόδοξος γιατί ο Αιολικός έχει μάθει στα δύσκολα, έχει βρεθεί πάρα πολλές φορές με την πλάτη στον τοίχο, οπότε πιστεύω ότι θα ορθοποδήσει πάλι». Ο Κλάους απάντησε «... το μέλλον είναι δύσκολο γιατί εξαρτάται από το αν θα βρεθούν άνθρωποι να επενδύσουν πάλι και σε χρήματα αλλά και σε προσωπικό χρόνο. Μπορεί να γυρίσει και να παίζει μια ζωή στα τοπικά. Απλά εμάς αυτό που νοιάζει είναι να μην διαλυθεί η ομάδα. Εμείς θέλουμε το όνομα Αιολικός να συνεχίσει να υπάρχει και ας παίζει και στο τοπικό. Εμείς θα συνεχίσουμε να ασχολούμαστε. Θα πηγαίνουμε γήπεδο κανονικά». Ο Ραβανέλλης δήλωσε «... η ιστορία του Αιολικού έχει δείξει ότι η ομάδα αντέχει στα δύσκολα και σε δυσκολότερες καταστάσεις μάλιστα σε σχέση με τώρα. Έχει αποχωρήσει από πρωτάθλημα με αποτέλεσμα τον υποβιβασμό στο τοπικό πρωτάθλημα και μπόρεσε να φτάσει πάλι στη Β' Εθνική. Θεωρώ ότι υπάρχουν άνθρωποι, μαζί με εμάς, που μπορούν να σηκώσουν το διοικητικό φορτίο μιας τέτοιας προσπάθειας, οπότε ο Αιολικός δεν θα σβήσει».

Στην ερώτηση για το αν ο Αιολικός θα μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία εξέλιξης νεαρών ποδοσφαιριστών ο Κλάους απάντησε «... ακαδημίες δεν υπάρχουν καθόλου. Για παράδειγμα η Κ19 που συμμετέχει στην αντίστοιχη Β' Εθνική, δημιουργήθηκε φέτος. Πήρε κάποια παιδιά από άλλες ομάδες, κάποια άλλα τα έφερε από έξω (εκτός νησιού), δεν είναι όμως, κάτι που

υπάρχει συνέχεια». Ο Ραβανέλλης δήλωσε «... μέχρι και πριν από 10 χρόνια, ο Αιολικός αυτό το είχε καταφέρει. Και μπορώ να αναφέρω διάφορα ονόματα όπως ο Μανούσος, ο Βούρος. Ο Αιολικός αποτέλεσε αφετηρία εξέλιξης για εκείνους. Πλέον όμως, υπάρχει ένας άλλος δρόμος, ο οποίος παρακάμπτει τον Αιολικό. Δηλαδή τα παιδιά που θέλουν να ασχοληθούν με το ποδόσφαιρο, στην ηλικία των 15-16 ετών ή φεύγουνε και πάνε κατευθείαν στις ακαδημίες των μεγάλων ομάδων ή παρασύρονται από μάνατζερ που τους λένε ότι θα τους πάνε μέχρι και στο εξωτερικό. Οπότε αυτό έχει χαθεί για τον Αιολικό. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να δημιουργηθεί και πάλι αν υπάρξει οργάνωση και το βασικότερο, ένα πλάνο γι' αυτό το κομμάτι. Αλλά δεν γίνεται από τη μια στιγμή στην άλλη». Ο Μάλμπασα απάντησε «...θα μπορούσε όπως έχει γίνει και στο παρελθόν με συγκεκριμένα παραδείγματα παικτών μάλιστα. Απλά για να γίνει αυτό θα πρέπει να υπάρχει και υγεία στην ομάδα. Στην κατάσταση που είναι ο Αιολικός τώρα δεν μπορεί να συμβεί αυτό, άμεσα τουλάχιστον».

Τέλος, στην ερώτηση για το αν θα έχει την κατάληξη της ΑΕΛ Καλλονής, ο Εισπράκτορας απάντησε «... όχι. Θεωρώ ότι ο Αιολικός έχει το DNA να επιβιώνει στα δύσκολα, έχει κόσμο που θα ασχοληθεί, μαζί και ο σύνδεσμος. Ούτως ή άλλως ο Αιολικός έχει μάθει στις δυσκολίες. Δεν ήταν ποτέ η ομάδα των επιτυχιών. Αυτός ο κόσμος λοιπόν, θα κρατήσει και την ομάδα. Οπότε δεν θεωρώ ότι υπάρχει περίπτωση να εξαφανιστεί». Ο Καζαμπούμπου απάντησε «... το φοβάμαι, αλλά δεν το πιστεύω. Θεωρώ ότι κάτι θα γίνει και θα επιβιώσει». Και ο Κλάους είναι αρνητικός σε αυτό το ενδεχόμενο «... όχι. Γιατί η ιστορία του Αιολικού είναι μεγάλη, κοντά στα 50 χρόνια. Δεν είναι ένα πυροτέχνημα όπως η Καλλονή που έκανε το μπαμ, ανέβηκε και μετά πέθανε. Και αυτό γιατί δεν είχε φιλάθλους. Ενώ εδώ θα βρεις κάτι παππούδες που θα σου πουν, εγώ είμαι Αιολικός. Αν ρωτήσεις έξω θα σου πουν ότι ξέρουν τον Αιολικό. Και ας ήταν η ΑΕΛ Καλλονής που έφτασε στη

Super League». Ο Rabbit δήλωσε «... πιστεύω πως όχι. Γιατί υπάρχει κόσμος που θα τρέξει ξανά την ομάδα είτε στο τοπικό είτε στη Γ' Εθνική. Να εξαφανιστεί εντελώς από το χάρτη είναι πολύ δύσκολο». Ο Μάλμπασα δήλωσε «...το θεωρώ πολύ δύσκολο...δεν υπήρχε background στην Καλλονή. Δηλαδή δεν υπήρχε κάποιος να την αναλάβει μετά την πτώση. Στον Αιολικό υπάρχει μια συγκεκριμένη μερίδα ανθρώπων που τον Αιολικό θα τον έχουν και στην τελευταία τοπική κατηγορία της Λέσβου».

6. Συμπεράσματα

Οι οργανωμένοι φίλαθλοι αποτελούν βασικό στοιχείο του σύγχρονου ποδοσφαίρου. Είναι διακριτές κοινότητες, οι οποίες παρέχουν όλα τα μέσα για ένταξη και κοινωνικοποίηση των ατόμων, λειτουργώντας ως πεδία δράσης όπου διαμορφώνονται συγκεκριμένες ταυτότητες και πρότυπα συμπεριφοράς (Ζαϊμάκης Γ., 2015: 252-253). Ακόμη και από την εποχή των πρώτων συνδέσμων οργανωμένων οπαδών, αναπτύσσονταν ισχυρές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών, συμβάλλοντας στη συγκρότηση αλληλεγγύης και συλλογικής συνείδησης με επίκεντρο την ομάδα και την πόλη στην οποία διέμεναν. Ο Εισπράκτορας στην ερώτηση: «Σε τι δράσεις που συμμετέχει ο σύνδεσμος;», απάντησε «...Και εννοείται πως αν κάποιο μέλος μας βρεθεί σε μια δύσκολη κατάσταση υπάρχει αλληλεγγύη. Εμείς θεωρούμαστε αδέρφια. Οπότε όταν ένας άνθρωπος του συνδέσμου αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, οι υπόλοιποι προσπαθούμε να βοηθήσουμε».

Ο Σύνδεσμος Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης έχει ένα μακροχρόνιο προσωπικό δεσμό με τον Αιολικό. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι

όλοι οι συμμετέχοντες βρίσκονται αρκετά χρόνια στο σύνδεσμο είτε ως εγγεγραμμένα μέλη είτε άτυπα. Μάλιστα, ακόμη και ο Rabbit, ο οποίος αποτελεί το μικρότερο ηλικιακά μέλος από τα άτομα που συμμετείχαν, ξεκίνησε να δραστηριοποιείται στο σύνδεσμο, άτυπα, από πολύ μικρή ηλικία. Επιπλέον, έχουν ενεργό συμμετοχή στις δραστηριότητες εντός και εκτός γηπέδου και δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην καταγωγή του Αιολικού. Τα πανό «ΓΥΡΝΑ ΣΠΙΤΙ ΑΙΟΛΙΚΕ» και «ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΑΙΟ», καθώς επίσης και τα συνθήματα «Και αν αλλάζανε τόσα πολλά / Το θυμόμαστε όλοι καλά / Πως υπήρχες εκεί / Ρίζα ελληνική / ΑΙΟ είσαι απ' το Αϊβαλί / Καταλάβετε όλοι καλά / Πως η θέση σου ΑΙΟ / Είναι εδώ στο νησί / Γιατί είσαστε περαστικοί» και «Εκεί ψηλά στο Βόρειο Αιγαίο / Έχω μια αγάπη από τα παλιά / Με ρίζες από τη Μικρά Ασία / Και την ασπίδα στην καρδιά», δηλώνουν ότι η τοπικότητα και η νησιωτικότητα είναι ένα κομμάτι της ταυτότητάς τους. Ο οπαδισμός, τη σημερινή εποχή διαμορφώνεται μέσα σε ένα ρευστό κοινωνικό περιβάλλον που επηρεάζεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου, τις νέες τεχνολογίες και από τη μετατροπή του αθλήματος σε θέαμα (Ζαϊμάκης Γ., 2015: 254). Αυτό έχει οδηγήσει στην εμφάνιση νέων οπαδικών ταυτοτήτων που υιοθετούν τα παραπάνω πρότυπα όπως η εμπορευματοποίηση και το ποδόσφαιρο ως θέαμα. Τα μέλη του ΣΦΑΜ, δείχνουν να μην υιοθετούν τα νέα πρότυπα και να υπερασπίζονται τα παραδοσιακά οπαδικά πρότυπα, παραμένοντας πιστοί στο στοιχείο της τοποφιλίας, παρ' ότι «επέτρεψαν» την αποχώρηση της ομάδας.

Η κατασκευή μιας οπαδικής ταυτότητας προϋποθέτει την επιτέλεση δυο βασικών λειτουργιών. Η πρώτη έχει να κάνει με «την ταυτοποίηση της ομάδας ενισχύοντας τη συνοχή της, το αίσθημα του συνανήκειν, τις κοινές ιδεολογικές τοποθετήσεις και τα συμπεριφορικά πρότυπα» (Τσιμπογιάννη

M., 2013: 276), και δεύτερον «τη διαφοροποίησή της μέσα από πρακτικές διάκρισης, αποκλεισμού και υποτίμησης του άλλου» (Τσιμπογιάννη Μ., 2013: 276). Στην περίπτωση του ΣΦΑΜ, παρατηρείται ότι στα πανό και στα συνθήματα δεν υπάρχει το στοιχείο της υποτίμησης του άλλου. Παρά το γεγονός ότι τα κίνητρα ενός συνθήματος συγκεντρώνονται γύρω από το τρίπτυχο: «επιτέλεση της ταυτότητας, υποστήριξη της ομάδας και μείωση του αντιπάλου» (Τσιμπογιάννη Μ., 2013: 275), ο οπαδικός λόγος των φιλάθλων του Αιολικού δεν περιλαμβάνει το τελευταίο. Ο Καζαμπούμπου στην ερώτηση: «Το πιο τρελό που έχεις κάνει για τον Αιολικό ποιο είναι;» αναφέρει ότι «...το πιο τρελό είναι η αφοσίωση μου στο τμήμα μπάσκετ και στο γεγονός ότι ξόδεψα χρήματα και προσωπικό χρόνο ....Αντικειμενικά δεν μπορείς να έχεις ένα σύνδεσμο χωρίς να υπάρχει το οπαδικό κομμάτι. Όμως εδώ εκτός από αυτό, θέλουμε να συντηρήσουμε το σύνδεσμο και την ομάδα. Θέλουμε να μεγαλώσουμε την ομάδα μέσω του συνδέσμου και να βγάλουμε ένα κοινωνικό πρόσωπο, όχι μόνο του συνδέσμου αλλά και της ομάδας, η οποία μπορεί να μην τα καταφέρνει λόγω της προσήλωσής της στο αγωνιστικό κομμάτι. Οπότε εμείς προσπαθούμε να κάνουμε πράγματα προκειμένου να φανεί η ομάδα». Έτσι, η υποτίμηση του αντιπάλου δεν είναι βασικό χαρακτηριστικό των μελών του ΣΦΑΜ.

Η αποχώρηση του Αιολικού από την Μυτιλήνη δημιούργησε τριβές στα μέλη του Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης. Αρκετά μέλη ήταν θετικά στο να θυσιάσθει η τοπική ταυτότητα της ομάδας προκειμένου να φτάσει στην επιτυχία. Άλλοι δεν δέχονταν η ομάδα να απομακρυνθεί από το νησί. Με την υπεροχή των πρώτων, αποφασίστηκε να «επιτρέψουν» στη διοίκηση του συλλόγου να αλλάξει τη βάση της ομάδας. Όπως αναφέρει ο Ραβανέλλης «...όταν ήρθε η επιτυχία της ανόδου όλοι εκείνοι που ήταν υπέρ ένωσαν δικαιωμένοι. Ότι μας βγήκε σε καλό όλο αυτό. Βέβαια δεν κατάλαβαν ότι όλο αυτό δημιουργούσε ένα δεδικασμένο, το

οποίο συνεχίστηκε και φέτος και η ομάδα ήταν στη Θεσσαλονίκη. Μέχρι που ήρθε και το σημείο που δεν έπαιξε ξανά εδώ, οπότε ζύπνησαν και οι υπόλοιποι». Πλέον, στη συνθήκη που δόθηκε στους συμμετέχοντες, «1. Αιολικός στη Super League και εκτός νησιού, 2. Αιολικός στη Γ' Εθνική και στο νησί» και οι έξι απάντησαν ότι θα προτιμούσαν τον Αιολικό να βρίσκεται στο νησί και ακόμη και στο τοπικό, όπως απάντησε χαρακτηριστικά ο Ραβανέλλης.

Οι συνθήκες στην τοπική κοινωνία της Μυτιλήνης, αλλά και στη Λέσβο γενικότερα, μαρτυρούν ότι ο κόσμος δεν ενδιαφέρεται για το ποδόσφαιρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι το Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης, στα εντός έδρας παιχνίδια του Αιολικού για τη Super League 2 δεν γέμισε σε κανένα. Αυτή η αδιαφορία μπορεί να οφείλεται και στην διαφθορά στο ελληνικό ποδόσφαιρο και κυρίως στη χειραγώγηση ποδοσφαιρικών αγώνων, οδηγώντας τον κόσμο της Λέσβου σε μια αποστροφή ως προς το άθλημα. Ο Καζαμπούμπου αναφέρει «...εδώ στη Μυτιλήνη δεν υπάρχει ποδοσφαιρική παιδεία. Έχει χαθεί η ποδοσφαιρική παιδεία. Και γι' αυτό φταίει ο Αιολικός. Γιατί όταν όλο το νησί ήταν Αιολικός το 88, αυτό το εκμεταλλεύτηκαν κάποιοι, δήμαρχοι, πρόεδροι της ομάδας και άρχισαν να στήνουν παιχνίδια. Οπότε άρχισε σιγά σιγά να φθίνει όλο αυτό. Γιατί ακολουθούσαν τον Αιολικό με την ψυχή τους και όταν κατάλαβαν τι παίζει από πίσω, σταμάτησαν να ασχολούνται». Έτσι, ήταν και ένας παράγοντας που ευνόησε την αποχώρηση της ομάδας. Και αυτό διότι, όλες οι αντιδράσεις που ξέσπασαν ήταν μόνο από τον Σύνδεσμο Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης και από το Σύνδεσμο Φιλάθλων Αιολικού Αθήνας. Ακόμη και στη διαμαρτυρία έξω από τον «Ταρλά», μετά την οριστική αποχώρηση της ομάδας, συγκεντρώθηκαν μόνο μέλη του ΣΦΑΜ. Ένας άλλος παράγοντας είναι και η αδιαφορία της δημοτικής αρχής. Ο Ραβανέλλης αναφέρει «...προσπαθήσαμε να αποσπάσουμε τη στήριξη των

τοπικών αρχόντων. Το καταφέραμε αυτό. Έβγαλε μια ανακοίνωση ο περιφερειάρχης ότι ο Αιολικός πρέπει να γυρίσει στο νησί. Έβγαλε και ο δήμαρχος επίσης την ίδια ανακοίνωση. Αλλά ήταν μέχρι εκεί. Δεν έκαναν κάτι, χειροπιαστό, ας πούμε, που θα μπορούσε να αποτρέψει την αποχώρηση της ομάδας».

Τέλος, όσον αφορά τον μέλλον του Αιολικού, οι συμμετέχοντες θεωρούν πως είναι δυσοίωνα. Ο Μάλμπασα αναφέρει «...Πρώτον δεν ξέρουμε ότι η ομάδα θα επιστρέψει στο νησί και δεύτερον δεν γνωρίζουμε ποια θα είναι η κατάληξή της. Και αυτό διότι ο ερασιτέχνης έχει ένα μεγάλο ποσό σε βεβαιωμένες οφειλές αυτή τη στιγμή. Σε βεβαιωμένες οφειλές. Το τονίζω. Όχι αριστερά - δεξιά, στα λόγια». Μάλιστα, τη στιγμή της συγγραφής, εκδικάζονταν έξι προσφυγές πρώην παικτών της ομάδας, ενώ υπήρχε και μια η οποία είχε ξεκινήσει το 2008 (www.sportlesvos.gr). Βέβαια όλα τα μέλη του συνδέσμου είναι πεπεισμένα ότι ο Αιολικός θα συνεχίσει να υπάρχει παρά τις αντιξοότητες. Όσον αφορά τις υποδομές, από τον Αιολικό έχουν περάσει αρκετοί παίκτες που μετέπειτα έφτασαν να αγωνίζονται σε μεγάλες ομάδες. Πλέον, η ομάδα δεν έχει ακαδημίες και όπως αναφέρουν και τα μέλη του ΣΦΑΜ είναι δύσκολο να στηθούν υπό τις παρούσες συνθήκες. Αλλά ακόμη και να δημιουργηθούν, οι νεαροί ποδοσφαιριστές χρειάζεται να παίρνουν χρόνο συμμετοχής και στη μεγάλη ομάδα για να μπορέσει να προσελκύσει νέα talenta. Ο Κλάους αναφέρει «...προϋπόθεση για να λειτουργεί σωστά μια ακαδημία είναι τα παιδιά αυτά να αγωνίζονται και στη μεγάλη ομάδα για να μπορέσουν να αναδειχτούν». Ο Καζαμπούμπου θεωρεί ότι αυτός θα έπρεπε να είναι και ο προσανατολισμός του Αιολικού «...Αυτό θα έπρεπε να είναι βασική κατεύθυνση του Αιολικού. Ούτε να στοχεύει να ανεβεί στη Β' ούτε στην Α' Εθνική. Και το μεγαλύτερο λάθος του Αιολικού είναι ότι ποτέ δεν έκανε

σοβαρές ακαδημίες. Γιατί πάντα προσπαθούσε να βρει πόρους για να κάνει πρωταθλητισμό. Έτσι δεν έκανε ποτέ ακαδημίες».

7. Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

Cuche Denys (2001). Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες.

Αθήνα: Τυποθήτω, Δαρδανός

Γκέφου – Μαδιανού, Δ. (2011). «Εισαγωγή: Η Ανθρωπολογική Έρευνα μετά την Πολιτισμική Κριτική». Στο Γκέφου-Μαδιανού Δ.(επ) Όψεις ανθρωπολογικής έρευνας. Πολιτισμός, ιστορία, αναπαραστάσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Έλιας Ν. & Ντάνινγκ Ε. (1998). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα: Κατάρτι

Ζαϊμάκης Γ. (2023). Οπαδισμός, ταυτότητες και αντιπαλότητες: Στάσεις οργανωμένων οπαδών για τη βία και το ελληνικό ποδόσφαιρο. Άθληση και κοινωνία, Περιοδικό Αθλητικής Επιστήμης. 72 (2): 18-45

Ζαϊμάκης Γ. (2017). «Συλλογική ταυτότητα, νεολαία και οπαδισμός: Η ανάδυση των «Θυρών» οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης». Ηράκλειο

Ζαϊμάκης Γ. (2015). «Να ‘σαι περήφανος που είσαι Κρητικός». Τοπικότητα, ταυτότητα και πολιτισμική μεταβολή στις κοινότητες των οργανωμένων οπαδών του ΟΦΗ. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (Επ.) Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 251-292

Ζαϊμάκης Γ. (2013). Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα. Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (Επ.) Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας, Αθήνα: Πλέθρον, 27-58

Hourcade N. (2013). Ultras και αναπλάσεις των γηπέδων στη Γαλλία. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (Επ.) Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας, Αθήνα: Πλέθρον, 86-106

Κυπριανός Π. & Χουμεριανός Μ. (2009). Ανατομία των ποδοσφαιρικών παθών. Αθήνα: Διόνικος

Μάκρας Σ. (1982). Ιστορία του Λεσβιακού ποδοσφαίρου. Μυτιλήνη: Ιδιωτικό

Μπρομπερζε Κ. (2007). Ποδόσφαιρο: Σύμβολα, αξίες, φίλαθλοι. Μπφρ. G. Georget, Π. Κυπριανός. Αθήνα: Βιβλιόραμα

Παπαγεωργίου Δ. (2007). Μία «άλλη» Κυριακή. «Τρέλα» και «αρρώστια» στα Ελληνικά γήπεδα. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο

Παπαναστασίου Ε. & Παπαναστασίου Κ. (2016). Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας. Λευκωσία

Τσιμπογιάννη Μ. (2013). Ταυτότητα και αντιπαλότητα στους οπαδούς του Ολυμπιακού. Γκράφιτι και τραγούδια. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (Επ.) Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας, Αθήνα: Πλέθρον, 273-290

Χουμεριανός Μ. (2015). «Τοπικότητα και «φίλαθλες» ταυτότητες: Οι οπαδοί του Εθνικού Πειραιώς». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη(Επ.) Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Αλεξάνδρεια 293-320

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Alvito M. (2007). «Our piece of the pie: Brazilian Football and Globalization». Soccer and Society 8(4): 524-544

- Armstrong G. (1999).** Football cultures and identities. Basingstoke: Macmillan
- Budd A. (2001).** «Capitalism, sport and resistance: reflections», *Culture, Sport and Society*, 4(1), 1-18
- Buraimo B., Simmons R. & Szymanski S. (2006).** «English Football». *Journal of Sport Economics*, 7(1), 29-46
- Dabscheck B. (1979).** «Defensive Manchester: A history of the Professional Footballer Association», στο R. Cashman & M. Mckernan (eds), *Sports in History: The making of modern sporting history*, Queensland: University of Queensland Press
- Davis L. (2015).** Football fandom and authenticity: a critical discussion of historical and contemporary perspectives. *Soccer & Society*, 16 (2-3) 422-436
- Dunning E. (2000).** Towards a sociological understanding of football hooliganism as a world phenomenon. *European Journal on Criminal Policy and Research* 8: 141-162
- Giulianotti R. & Robertson R. (2007).** «Recovering the social: globalization, football and transnationalism», *Global Networks* 7(2), 144-186
- Giulianotti R. (2002).** «Supporters, followers, fans and flaneurs. A taxonomy of spectator identities in football». *Journal of Sport & Social Issues*, 26 (1): 25-46
- Hudson J. (2001).** «Critically examining the commercialization of English football: a case for government intervention» *Sociology of Sport Online*. 4(1)

- Meier H. E. (2007).** «Institutional complementarities and institutional dynamics: exploring varieties in European football capitalism», *Socio-economic Review* 6, 99-133
- Missiroli A. (2002).** «European football cultures and their integration: the short twentieth century». *Culture. Sport and Society*, 5(1), 1-20
- Nash R. (2000).** «Contestation in modern English football: the independent supporters association movement», *International Review of the Sociology of Sport* 35(4), 465-486
- Nauright J. (2004).** «Global games: culture, political economy and sport in the globalized world of the 21st century». *Third World Quarterly* 25(7), 1325-1336
- Pickup I. (1998).** «French football from its origin to Euro 84», *Culture, Sport and Society* 1(2), 22-40
- Spaaij R. (2005).** «Passion, Politics and Violence: A Socio-Historical Analysis of Spanish Ultras». *Soccer and Society* 6/ 1: 79–96
- Staudohar P. D. (1985).** «Team relocation in professional sports», *Labor Law Journal*, 36(9), 728-733
- Stone C. (2007).** *The Role of Football in Everyday Life. Soccer & Society*, 8 (2-3): 169-184
- Taylor I. (1971).** 'Football Mad: A Speculative Sociology of Football Hooliganism'. In *The Sociology of Sport: A Collection of Readings*, ed. E. Dunning. London: Frank Cass
- Van Houtum H. & Van Dam F. (2002).** «Topophilia or Topoporno? Patriotic place attachments in international football derbies», *International Social Science Review*, 3(2), 231-248

Zaimakis Y. (2018). «Football Fan Culture and Politics in Modern Greece: The Process of Fandom Radicalization during the Austerity Era», Soccer and Society

Zani B. & Kirchler E. (1991). «When Violence Overshadow the Spirit of Sporting Competitions: Italian Football Fans and their Clubs». Journal of Community and Applied Social Psychology 1 (5-21)

Πηγές από το διαδίκτυο

«Κανονισμός Αγώνων Ποδοσφαίρου 2023» Ανακτήθηκε από:
https://www.epo.gr/media/files/KATASTATIKO_KANONISMOI/2023-2024/KAP_2023%20.pdf

«Προκήρυξη Πρωταθλήματος Super League 2 2023-24» Ανακτήθηκε από:
<https://www.aelfc.gr/wp-content/uploads/2024/03/202403112239496065.pdf>

«Η ιστορία της Καλλονής» Ανακτήθηκε από: <https://www.aelk.gr/>

«Έχει έδρα το.... Αεροπλάνο». Εφημερίδα Έθνος, 30 Νοεμβρίου 2013

«Ιστορία του Αιολικού Μυτιλήνης» Ανακτήθηκε από:
<https://www.aiolikos.gr/>

«Σ.Φ. Αιολικού Μυτιλήνης Θύρα 3» Ανακτήθηκε από:
<https://www.aiolikos.gr/s-f-aiolikoy-mytlinis-thyra-3/>

«Τη Δευτέρα συζητούνται οι προσφυγές κατά του Αιολικού» Ανακτήθηκε από:
<https://www.sportlesvos.gr/podosfairo/aiolikos/item/25951-t%CE%B7-%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%8D%>

CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-
%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AD%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-
%CF%84%CE%BF%CF%85-
%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF
%CF%8D

«Άλλη μια προσφυγή από το 2008 «κυνηγάει» τον Αιολικό» Ανακτήθηκε από:<https://www.sportlesvos.gr/podosfairo/aiolikos/item/25943->

%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%B7-
%CE%BC%CE%B9%CE%B1-
%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AE-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-2008-
%C2%AB%CE%BA%CF%85%CE%BD%CE%B7%CE%B3%CE%AC
%CE%B5%CE%B9%C2%BB-%CF%84%CE%BF%CE%BD-
%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C

«Την επιστροφή του Αιολικού στην έδρα του ζητά ο Χριστόφας» Ανακτήθηκε από:

<https://www.sportlesvos.gr/podosfairo/aiolikos/item/25232->
%CF%84%CE%B7%CE%BD-
%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-
%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF
%CF%8D-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-
%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-
%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%AC-%CE%BF-
%CF%87%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8C%CF%86%CE%B1%CF%82

8. Παράρτημα

8.1 Φωτογραφικό υλικό

8.1.1 Φωτογραφίες από τα γραφεία του συνδέσμου

8.1.2 Φωτογραφίες από πανό

8.2 Οδηγός συνέντευξης

Όνομα:

Ιδιότητα στο σύνδεσμο:

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ηλικία:

Τόπος διαμονής:

Καταγωγή:

Σπουδές:

Γενικά στοιχεία Συνδέσμου Φιλάθλων Αιολικού Μυτιλήνης

Αριθμός μελών:

Δημιουργία συνδέσμου (πως και πότε):

Σε τι δράσεις συμμετέχει ο σύνδεσμος;

Υπάρχουν γυναίκες μέλη;

Ταυτότητα οπαδών

Πόσα χρόνια είσαι στο σύνδεσμο;

Πως έγινες Αιολικός;

Τι σημαίνει Αιολικός για εσένα;

Το πιο τρελό που έχεις κάνει για τον Αιολικό;

Υποστηρίζεις άλλη ελληνική ομάδα;

Λόγοι αποχώρισης της ομάδας

Γιατί έφυγε η ομάδα από το νησί;

Μπορούσε να αποφευχθεί;

Έγιναν ενέργειες από το σύνδεσμο για να μην φύγει η ομάδα;

(Αν ναι) Ποιες ήταν αυτές;

Πιστεύεις ότι η ύπαρξη Μυτιληνίων ποδοσφαιριστών στην ομάδα θα τη διατηρούσε στο νησί;

Απόψεις σχετικά

Θες να γυρίσει η ομάδα στο νησί;

Πως θα επηρεάσει το σύνδεσμο η επιστροφή της ομάδας;

Ποιοι από την τοπική κοινωνία θα ευνοηθούν από την επιστροφή της ομάδας;

Αν μπορούσες να επιλέξεις ανάμεσα «Αιολικός στη Super League και εκτός νησιού ή Αιολικός στη Γ' Εθνική και στο νησί» τι θα επέλεγες;

Το μέλλον του Αιολικού

Εάν γυρίσει η ομάδα στο νησί, υπάρχει μέλλον;

Θα μπορούσε ο Αιολικός να γίνει η αφετηρία για την εξέλιξη νεαρών ποδοσφαιριστών;

Πιστεύεις ότι θα έχει την κατάληξη της ΑΕΛ Καλλονής;

8.3 Έντυπο συγκατάθεσης

Τίτλος Έρευνας

«Γύρνα σπίτι Αιολικέ»: Έδρα και οπαδική ταυτότητα στον Αιολικό Μυτιλήνης

Ερευνητής: Χασάπης Βασίλειος, μεταπτυχιακός φοιτητής στο πρόγραμμα «Αθλητικές Σπουδές Ανθρωπολογία, Κοινωνιολογία, Ιστορία» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Ο ερευνητής μου εξήγησε αναλυτικά τη διαδικασία της έρευνας και μου δόθηκε η ευκαιρία να κάνω οποιαδήποτε ερώτηση σχετικά με τη συμμετοχή μου σε αυτήν. Οποιαδήποτε διευκρίνηση είχα αναφορικά με την έρευνα μου επιλύθηκε.

Δέχομαι να συμμετάσχω στην παρούσα έρευνα και γνωρίζω ότι μπορώ να μην απαντήσω σε οποιαδήποτε ερώτηση δεν επιθυμώ.

Επιτρέπω να χρησιμοποιηθεί ότι αναφέρω στη συγγραφή της ερευνητικής εργασίας του Χασάπη Βασίλη.

Ονοματεπώνυμο:

Ημερομηνία:

Τηλέφωνο:

Υπογραφή

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.